

Yrke

FAGBLAD OM YRKESOPPLÆRING 69. ÅRGANG

Nr. 4 2025

“ Vi kunne tenkt oss et
voksenopplæringstilbud på skolen,
der vi komprimerer løpet og
gjennomfører det på kortere tid.

CECILE MOHR, SANDVIKA VIDEREGÅENDE SKOLE

SMIL!

De vet hvordan vi kan tette
hullene i tannhelsesekretær-
utdannelsen

TEMA

Helse i hver tann

Hvorfor er det så vanskelig å få kvalifiserte tannhelsesekretærer til landets tannklinikker? Og hva tenker de videregående skolene som utdanner denne lille, men viktige yrkesgruppen?

SIDE 16

SAGT I DETTE BLADET

“Jeg trodde ikke jeg hadde kreative evner, og jeg tok bachelor i europeisk språk.

TURID DRIVDAL PÅ SIDE 42, HUN ER LÆRLING I BLOMSTERFAGET.

FASTE SPALTER

- 3 Leder
- 4 Yrke-profilen
- 10 Kortnytt
- 26 Lærlingen
- 30 Slik gjør vi det her
- 38 Yrke besøker
- 42 Fotoreportasjen
- 48 De gikk foran
- 56 Bøker
- 67 Petiten
- 68 Skråblikket
- 71 Hva mener du?

AKTUELT

- 12 Fagskolekonferansen
- 15 Fagskolepris
- 16 Norge trenger tannhelsesekretærer
- 20 Kerstin vil inspirere
- 22 Skolene etterlyser mer praksis
- 34 Når kunnskap går i arv
- 52 Møbeltapetsereren som har lærlinger
- 58 Helseteknologi i klasserommet

FAGARTIKKEL

- 62 Fra Qr-meny til Ai

Lærlingen

Gro er den eldste lærlingen på verkstedet. Først jobbet hun som lærer, nå utdanner hun seg til å bli platearbeider.

SIDE 26

Profilen

Trine er nynorskdame og rektor. Kunstner er hun også. Kanskje ikke rart at hun er rektor nettopp ved Ytre kunstfagskole.

SIDE 4

Rørdamen

Det har vært mye rør i livet til Elise-Thue Nilsen (76). Nå ser hun tilbake på et rikt yrkesliv.

SIDE 48

Forsidefoto: Kari Kløvstad

ANSVARLIG REDAKTØR

Wenche Helene Schjønberg
91 19 13 15
ws@utdanningsnytt.no

KONTAKT

E-post: yrke@utdanningsforbundet.no
Post: Yrke, Utdanningsforbundet,
Postboks 9191 Grønland, 0134 Oslo
Besøk: Hausmannsgate 17, Oslo
På nett: utdanningsnytt.no/yrke

ANNONSEKONTAKT

Grethe Ånerud, HS Media AS
92 83 68 30
utdanning@hsmedia.no

MEDLEMSSERVICE

Spørsmål om abonnement og
bladordningen, adresseendringer
og Min Side:
E-post: medlem@udf.no
Telefon: 24 14 20 00
Min Side: udf.no/min-side

ABONNEMENT

Ikke medlem, men ønsker abonnement?
Send e-post til:
abonnement@utdanningsnytt.no
utdanningsnytt.no/abonnement

UTGIVER

Utdanningsforbundet

BEKREFTET OPPLAG

8 848, ifølge Fagpressens Mediekontroll.

Yrke er medlem av Fagpressen og
redigeres etter Redaktørplakatens og
Vær Varsom-plakatens regler for god
presseskikk. Den som likevel føler seg
urettmessig rammet, oppfordres til å
ta kontakt med redaktøren. Pressens
Faglige Utvalg (PFU) behandler klager mot
pressen.

Stoff i tidsskriftet kan bare gjengis
etter tillatelse fra redaktøren med
kildehenvisning.

Vi forbeholder oss retten til å lagre og
utgi stoffet i elektronisk form fra vårt
redaksjonsarkiv eller andre databaser
som vi har avtale med.

GRAFISK DESIGN

Mediamania
mediamania.no

TRYKK

Ålgård Offset
ISSN 1504-1905

Yrke nummer 1 2026
kommer 13. mars

PÅ NETT Er du klar over at flesteparten av Yrkes
saker også publiseres på nettstedet Utdanningsnytt? Vi
anbefaler deg å ta en titt på hvordan vi ser ut på nettet.

LEDER

Når Norge mangler riktig arbeidskraft

I dette nummeret retter vi oppmerk-
somheten mot tannhelsesekre-
tærene – yrkesgruppen som får
tannlegekontorene til å fungere. De
tar imot pasientene, følger dem opp
og sørger for orden i
tannlegesakene. De er
uunnværlige.

Gratis eller rimeligere
tannbehandling var en
av høstens store valg-
kampsaker. Politikere
pekte på at munnhelse er helse, og at
dårlige tenner kan bli en hemske både i
arbeidslivet og livet ellers. Men skal fle-
re få hjelp, trenger vi også tannhelse-
sekretærer. Det er videregående skoler
og yrkesfaglærere som har ansvaret for
å utdanne dem.

I Norge utdannes det for få. Bare 12
offentlige skoler utdanner tannhel-
sesekretærer, og sliter med rekrut-
tering. Årsakene er flere, men ett
punkt går igjen i svarene fra skolene:
mangelen på praksisplasser.

For skal elever velge tannhelsesese-
kretær på vg3, må de få oppleve yrket
allerede på vg2. Det skjer for sjelden i
dag. Mange tannklinikker sier nei til å

ta imot elever, ofte fordi de er små og
travle. Resultatet er enkelt: færre søker,
og bransjen får ikke den arbeidskraften
den trenger.

Også tannlegekontorene roper etter

flere tannhelsesekretæ-
rer. Da rimer det dårlig
at de samme kontorene
ikke alltid har mulighet
til å ta imot elever. Alle
må få en sjanse til å være
ferske. Alle fagarbeidere

**“ Alle må få en
sjanse til å være
ferske. Alle
fagarbeidere har
en gang vært det.**

har en gang vært det.

Skal Norge utdanne nok tannhelse-
sekretærer, må praksisen styrkes – på
vg2, vg3 og i bransjen. Uten det står
både rekrutteringen og helsetjenesten
i fare.

Wenche H. Schjønberg

Wenche H.
Schjønberg
REDAKTØR
ws@utdanningsnytt.no

TIPS OSS

Yrke tar gjerne imot tips om hva vi bør skrive om. Vi skriver
om alle yrkesfagene og forsøker å dekke alle landsdelene
og programområdene gjennom årets fire utgaver. Si fra om
det er noe du synes vi bør skrive mer om.

FØLG OSS PÅ
FACEBOOK:
@YRKE

“ For å si det enkelt så blir du ikke dårligere i matte av å ha tegning. Bruker du hendene og kroppen, setter du i sving større deler av sanseapparatet.

SKJELETT TIL INSPIRASJON: På Ytre kunstfagskole faller ikke skjelettene ut av skapet. De står i klasserommet slik at studentene kan lære om menneskekroppen. Rektor Trine Røssevold setter pris på duoen.

REKTOREN SOM BOBLER AV IDEER — KUNSTFAGET MÅ FÅ HØYERE STATUS

Trine Røssevold vil skape noe hun ikke trodde var mulig. Dette gjelder som både rektor og utøvende kunstner, og ved fagskolen tøyer hun også grensene.

TEKST OG BILDER KARI KLØVSTAD

ÅLESUND

Du skal være rask for å henge med, mener mange, når Trine Røssevold kobler inn turboen. Mye har skjedd siden en gravid 19-åring dro alene ut i verden for å bli kunstner. Røssevold er rektor ved Ytre kunstfagskole i Ålesund, sitter i Nasjonalt fagskoleråd og har mange ideer om hva som kan gjøres framover.

– Det er spennende med utvikling, men jeg må holde litt igjen, så det ikke blir for mye om gangen, sier Trine Røssevold. Hun er ikke typen som kvier seg, og har tatt mange modige beslutninger i livet sitt.

I 2011 meldte hun seg inn i Arbeiderpartiet i affekt, og nå ser hun at det å bli lokalpolitiker er noe av det mest lærerike hun har gjort. Vi kommer tilbake til både kunstneren, rektoren og politikerens, men la oss ta det hele fra begynnelsen.

VEIEN OM MØBELSNEKKER

Trine vokste opp på Valderøya rett utenfor Ålesund og fikk alltid høre at hun var flink til å tegne. Selv lurte hun i hele oppveksten på når hun var gammel nok til å flytte. Hun syntes småstedet

kjentes trangt, og leste bøker om Afrika og India. Da hun skulle søke videregående, hadde hun bestemt seg for å bli kunstner, og ville gjerne gå på tegning, form og farge. Men dette var så populært på denne tiden at hun kom ikke inn. Hun fikk napp på tredjevalget møbelsnekker.

– Året der har jeg hatt stor nytte av, og så fortsatte jeg på tegning, form og farge. Designoppgavene var ikke noe for meg, for jeg ville bli fri kunstner, sier Trine Røssevold, som hadde staket ut kursen videre.

HARDTARBEIDENDE ALENEMOR

Etter videregående ville tenåringsen ut av landet for å lære. Hun kom inn på det fireårige studiet ved kunsthøgskolen i Dundee i Skottland etter å ha sendt over fysiske arbeider, men det var en hake ved det hele: 19-åringen var gravid.

– Foreldrene mine var skeptiske, men jeg tenkte at dette hadde andre klart før meg. Tre ting måtte være i orden. Jeg måtte ha et skikkelig sted å bo, barnepass og økonomi til å klare det, forteller Trine Røssevold.

Avtale med en dagmamma kom på plass. →

“Å være med i lokalpolitikken er noe av det mest lærerike jeg har gjort. Jeg oppdaget hvor svakt kulturen står.

Hun kunne bo sammen med en god venninne, og stipendet gikk i orden. Da datteren ble født, tok hun ett års permisjon hjemme i Norge, og dro så tilbake for å fullføre studiene.

– Faget mitt er øving, prøving og feiling. Ingen kan lære deg å lage et maleri.

Etter høyskolestudiene har Trine alltid vært utøvende kunstner og malt. I tillegg har hun spedd på inntektene som frilansjournalist, og hun har jobbet ved asylmottak. Det siste var lenken inn i politikken.

BLE REKTOR PÅ YTRE KUNSTFAGSKOLE

I 2012 ble Trine Røssevold fast ansatt som fagansvarlig ved Ytre kunstfagskole, og i 2019 tok hun over som rektor etter at forgjengeren pensjonerte seg. I tillegg til full stilling har hun også sitt eget atelier i en gammel skole i hjemkommunen og er utøvende kunstner.

– I gode perioder er jeg i atelieret to kvelder i uka og en dag i helga. Jeg lager meg prosjekter og slipper å tenke på å selge.

BLE POLITIKER PÅ IMPULS

Selv om Trine Røssevold har vært mye engasjert i fagpolitikk innen bildekunstnerorganisasjonene, var det fjernt for henne å bli en del av partipolitikken. Helt til en dag i 2011.

– Da meldte jeg med inn i Ap i affekt.

– ?

– Det var under demonstrasjonene for at den papirløse forfatteren Maria Amelie skulle få bli i Norge. Daværende statsminister Jens Stoltenberg (Ap) mente at hun ikke oppfylte kravene, og at

loven var lik for alle. Dette mente jeg var prinsipielt riktig, etter å ha møtt mange asylsøkere, så på impuls lot jeg meg rive med og ble Ap-medlem.

Røssevold sa ja til å stå langt nede på lista da det skulle velges nytt kommunestyre i Giske kommune, der hun bor. Derfra rykket hun opp til fast plass.

– Å være med i lokalpolitikken er noe av det mest lærerike jeg har gjort. Jeg oppdaget hvor svakt kulturen står.

Trine Røssevold tok grep og fikk flertall, slik at det nå står i næringsplanen for kommunen at det skal legges til rette for kunstneriske arbeidsplasser og sørges for verkstedmuligheter.

Rektoren har ikke sluppet helt tak i politikken og er i dag andre vara til kommunestyret og første vara i teknisk komité, så hun følger med.

NEDGANGSTIDENE HAR SNUDD

Trine Røssevold har mislikt utviklingen innen skoleverket.

– Det har vært nedgangstider, og vi har systematisk bygget ned estetiske fag på alle nivå. Helt fra førsteklasse. Nesten alle sløydbenkene er ute, men nå hører vi at det er mange som vil ha tilbake de praktiske fagene. For å si det enkelt så blir du ikke dårligere i matte av å ha tegning. Bruker du hendene og kroppen, setter du i sving større deler av sanseapparatet, og jeg er optimist. Utviklingen i ren teoretisk retning er i ferd med å snu, og flere søker yrkesfag. Men starter du helt på nullpunktet i praktiske ferdigheter på videregående, har du en lang vei å gå.

Røssevold, som sitter i Nasjonalt fagskole- →

GOD Plass: Ytre kunstfagskole ligger fint til med utsikt over Ålesund, og rektor Trine Røssevold er glad for de romslige lokalene der studentene kan utfolde seg.

FULL AV ENERGI: Rektor Trine Røssevold brenner både for skolen og kunstfaget.

råd, ser at det er stort behov for kompetanse både innen de store yrkesfagene og de små, som skal være med å ta vare på viktig fagkunnskap. Noen må også kunne restaurere historiske bygginger og lage tradisjonelle oster.

VIL TA MED STUDENTENE UT

Over halvdelen av de visuelle kunstnerne i Norge holder til i Oslo-området. Røssevold mener det er stort behov både i Møre og Romsdal og på Vestlandet for øvrig. Hun vil gjerne opprette satellitter og ta med studentene ut til fagmiljøene slik at de kan få undervisning ute.

– Skal du bli en god kunstner, kan du ikke bare være alene. Som student kan du være inne i bobla,

“Utviklingen i ren teoretisk retning er i ferd med å snu, og flere søker yrkesfag. Men starter du helt på nullpunktet i praktiske ferdigheter på videregående, har du en lang vei å gå.

DETTE ER TRINE

ALDER: 55 år

BOR: Giske kommune nær Ålesund

UTDANNING: kunstfag ved kunsthøgskolen i Dundee

STILLING: rektor ved Ytre kunstfagskole

HOBBY: å grave i hagen

LESER: både poesi og skjønnlitteratur, nå gamle klassikere som John Irving

HØRER: helst julemusikk, melankolsk og mollstemt, bare med karantene om sommeren

SER PÅ: lite, og da ren underholdning

BRENNER FOR: statusen til kunstfaget, både i samfunnet og skoleverket

men den kan også være hemmende. Vi har også søkt om fagområdeakkreditering, sikkert som de minste i landet, sier Røssevold

Dette er en fullmakt som gir fagskolen rett til å akkreditere studenter innen et klart definert område, og skolen kan selv gjøre vesentlige endringer i utdanningen de alt tilbyr.

– Det er spennende å utvikle seg, og jeg har masse ideer, men må holde litt igjen. For du må kunne bære det du setter i gang.

HAGE OG NYNORSKDAME

– *Hva gjør du når du ikke er rektor og kunstner?*

– Da graver jeg i hagen. Og så er jeg nynorskdame, er med i mållaget og har button med «Takk, Ivar Aasen». Noe av det sprøeste jeg gjør, er kanskje å lese et Pondus-blad hver kveld. Jeg har nok å ta av, og da humrer jeg til jeg sovner.

– *Det store spørsmålet til slutt: Hva vil du med kunsten din?*

– Her finnes det svar på flere nivå. Jeg vil utfordre meg selv og skape noe jeg ikke trodde var mulig. Kunsten skal også ha en plass i samfunnet, og jeg ønsker å treffe noen aktuelle punkter, sier Trine Røssevold. ●

UTDANNING.NO

Gjør elever og studenter bedre kjent med hvilke muligheter de har på fagskole!

Fagskolelevelgeren er et nytt verktøy på Utdanning.no. Se fagskoletilbudene man kan kvalifisere til med fagbrev, svennebrev, yrkeskompetanse eller generell studiekompetanse!

www.utoanning.no/fagskolelevelgeren

VIDEREFØRER TILSKUDD**WorldSkills er fornøyde**

■ WorldSkills Norway er svært fornøyd med at regjeringen viderefører tilskuddet på 4 millioner kroner i 2026-budsjettet.

– Det viser at regjeringen anerkjenner yrkesfaglig kompetanse som avgjørende for verdiskaping og kvalitet i utdanningen, sier daglig leder Bjørnar Valstad.

Tilskuddet sikrer stabile rammer for Skole-NM, Yrkes-NM og norsk deltakelse i internasjonale yrkeskonkurranser.

STATSBUDSJETTET**Elevorganisasjonen glade for yrkesfagsatsing**

■ Elevorganisasjonen er fornøyd med regjeringens satsing på yrkesfag i statsbudsjettet.

Forslaget inneholder blant annet 68 millioner kroner til 900 nye fagskoleplasser, økte driftsmidler og større handlingsrom for skolene slik at de kan tilpasse tilbudene.

– Elever og læringer har lenge måttet kjempe for å bli hørt i utdanningspolitikken. Å se en konkret satsing på yrkesfag i budsjettet er et godt signal om at politikerne endelig tar oss på alvor. Vi krever at disse midlene brukes målrettet, til solide læreplasser, praktisk opplæring og samarbeid mellom skole og næringsliv, sier Martine Løkken Svendsen, leder av Elevorganisasjonen. Hun understreker at elevene må involveres i hvordan ressursene fordeles.

Samtidig advarer hun mot å kutte i andre viktige tilbud:

– Vi må styrke skolehelsetjenesten og sikre elevmedvirkning, også når yrkesfagsatses på.

NY OPPLÆRINGSLOV**VOKSNE VIL TA UTDANNING**

Ny opplæringslov lovfester voksnes rett til utdanning og omskolering. Denne rettigheten benytter mange seg av.

■ Helt fersk statistikk fra Utdanningsdirektoratet viser at 23 000 voksne har søkt plass på videregående opplæring dette skoleåret.

Og det er to fag som dominerer lista over de mest populære fagområdene: nemlig helse- og oppvekstfag og studiekompetanse.

Helsearbeiderfaget er et av 13 fag som tilbys i modulbasert opplæring. Denne utdanningen er fleksibel, og regnes derfor som et veldig godt alternativ for voksne fordi den gjør at eleven bare trenger å ta de modulene hen mangler i sin utdanning.

– Det er positivt at så mange voksne velger å ta videregående opplæring. Voksne som griper denne muligheten, styrker egne sjanser i arbeidslivet og bidrar samtidig til at samfunnet får den kvalifiserte arbeidskraften vi trenger, sier Marthe Akselsen, divisjonsdirektør i Utdanningsdirektoratet, i en kommentar til den ferske statistikken.

HER ER HOVEDFUNNENE I GJENNOMGANGEN:

- Totalt har nesten 23 000 voksne søkt videregående opplæring for skoleåret 2025–26.
- 80 prosent av søkerne er 25 år eller eldre, men én av fem søkere er under 25 år.
- 36 prosent av søkerne søkte helse- og oppvekstfag.
- 37 prosent søkte fag for studiekompetanse eller påbygg.
- 63 prosent av søkerne til videregående opplæring for voksne er kvinner.
- Det er stor variasjon mellom fylkene, med flest søkere i Akershus og høyest andel yrkesfagsøkere i Trøndelag.

Yrke har skrevet flere saker om modulbasert utdanning og fullføringsretten. De finner du på utdanningsnytt.no/yrke

“For Oslo betyr dette 14 millioner mindre til lærlinger. Det skaper usikkerhet for elever som har valgt yrkesfag.

UTDANNES FOR FÅ

Bransjen beskriver akutt mangel på bilskadereparatører

■ Det er akutt mangel på bilskadereparatører, sier skadesjef Henning Thorgersen ved Toyota Romerike til Nettavisen. De har hatt en stillingsutlysning ute siden i fjor sommer uten å finne kvalifiserte søkere, og satser nå på lærlinger.

Thorgersen understreker at voksne søkere uten relevant bakgrunn ofte må tilbake på skolebenken, mens de med erfaring fra bilmekanikk eller lakkering lettere kan få innpass.

Egil Steinsland i Norges Bilbransjeforbund bekrefter at behovet er stort i hele landet, og at for få utdannes til å erstatte dem som går av med pensjon.

14 MILLIONER MINDRE

Oslo reagerer på kutt til lærlingene

Regjeringen lover å styrke yrkesfagene i 2026-budsjettet, men vil samtidig holde lærlingtilskuddet på samme nivå som i fjor.

■ Det betyr i praksis et kutt på 153 millioner kroner. Oslos skolebyråd Julie Remen Midtgarden (H) reagerer kraftig.

– For Oslo betyr dette 14 millioner mindre til lærlinger. Det skaper usikkerhet for elever som har valgt yrkesfag, og bryter med regjeringens egne løfter, sier hun.

Oslo vil videreføre sitt eget kommunale lærlingtilskudd, men Midtgarden mener forslaget fra regjeringen gjør veien til fagbrev «smalere» og svekker arbeidet mot utenforskap. Hun peker på stort behov for flere fagarbeidere.

– Vi skulle gjerne videreført mer, men må prioritere hardt, sier Vebjørn Gorseth (Ap) i utdanningskomiteen til Utdanningsnytt. Han viser til undersøkelser som tyder på at andre faktorer enn tilskuddet er viktigere for om bedrifter tar inn lærlinger – særlig oppdragsmengde og behov for fagfolk.

900 NYE STUDIEPLASSER

68 millioner

I forslaget til statsbudsjett legger regjeringen inn tiltak for å styrke yrkesfagene. Blant annet foreslås 68 millioner kroner til 900 nye studieplasser på fagskolene. «Fagskolene tilbyr videreutdanning og faglig påfyll for fagarbeidere, og med et økende antall elever som søker seg til yrkesfag i videregående skole, blir det også behov for flere praksisnære og fleksible videreutdanninger tett koblet opp mot arbeidslivets behov», skriver regjeringen.

Tonje Glorvigen Apeland (til høyre) overtar etter Irene Lystrup (til venstre) som daglig leder i Kronprinsparets Fond fra årsskiftet. Foto: Katrine Lunke / Kronprinsparets Fond

NY LEDER

Vil jobbe mot utenforskap

■ Tonje Glorvigen Apeland blir ny daglig leder i Kronprinsparets Fond fra nyttår, opplyser fondet.

– Utenforskap blant unge er et stort samfunnsproblem, og vi er glade for at vårt livsmestringsprogram Flyt bidrar til at flere fullfører videregående skole, sier Apeland.

Styreleder Kristin Halvorsen beskriver Apeland som kompetent, strategisk og engasjert i inkludering av unge.

BER SKOLENE FØLGE OPP FRAVÆR FRA FØRSTE DAG

Blant elever i videregående skoler har 18 prosent mer enn 50 timer fravær, viser nye tall.

– Det er viktig å raskt finne ut hva som er årsaken til at eleven er borte. Fravær kan få store konsekvenser for eleven på kort og lang sikt, sier Morten Rosenkvist, direktør i Utdanningsdirektoratet.

Ny statistikk viser at en del elever er mer borte enn før. Det gjelder både dagsfravær og timefravær.

Hver tiende elev i videregående opplæring var borte mer enn 20 dager i snitt, ifølge tallene for skoleåret 2024–2025.

En typisk elev på videregående har 5 dager og 20 timer fravær på vitnemålet, det er én dag og én time mer enn i skoleåret 2023–2024.

På yrkesfag er det jentene som har det høyeste dagsfraværet, mens på studiespesialisering er det guttene som har det høyeste timefraværet.

Det viser seg også at elever med høyt dagsfravær ofte også har høyt timefravær.

KULTURARVEN: Fagskolene kan legge til rette for at vi får flere fagfolk som kan ta vare på kulturarven vår, mener Aksel Ervik, som er fagkonsulent hos Riksantikvaren.

Fagskolene i Norge er i farten – Veksten skjer der behovet er størst

Det er flere og flere fagarbeidere som fyller på med kunnskap og kompetanse, og fagskolene er ofte førstevalget. Under Fagskolekonferansen 2025 ble det sett nærmere på hvilke utdanninger som trengs.

TEKST OG BILDER KARI KLØVSTAD

Helse- og oppvekstfag er vinneren innen fagskole. Her har det vært en vekst på over 14 prosent det siste året. På plassen bak følger tekniske fag, der fagarbeiderne også strømmes til. De har hatt en økning på sju prosent.

Ser vi på de totale antallet, er det nå rundt 35 000 studenter ved de norske fagskolene, og dette tilsvarer en vekst på 5 prosent.

Sveinung Skule var stolt da han åpnet Fagpressekonferansen 2025 i Oslo og kunne legge fram tallene for en fullsatt sal. Han er direktør i Direktoratet for høyere utdanning og kompetanse (HK), og har den overordnede styringen.

– Det har vært en strategisk vekst. Fylkeskommunene styrer pengene til de fagområdene der de mener at de trengs mest, og økningen i aktivitet har vært størst ved de skolene som er offentlig finansiert. På den annen side har det vært en nedgang der studentene må betale skolepenger, fortalte HK-direktøren.

FULLSATT: Det var stor interesse for Fagskolekonferansen 2025, og salen var helt fullsatt.

Stemningen i salen viste at ikke alle synes at denne løsningen er rettferdig, og flere skoler savner bredere offentlig støtte.

Interessen for den årlige fagskolekonferansen har aldri vært større. Det var 320 deltagere påmeldt, og de kom fra 35 ulike fagskoler. Flere var det ikke plass til i salen. I tillegg var det 135 som fulgte konferansen digitalt.

Tre områder som har stort behov for fagfolk i framtida, slapp til i tur og orden.

VIL BANE VEI

Veiene trenger vedlikehold av kyndige fagfolk, og alt går heller ikke på skinner hvis det ikke finnes nok mannskap til å ta seg av drift og vedlikehold innen jernbane.

– Vi må bygge opp og utvikle samferdselsskolen, var det klare budskapet til Torbjørn Haugen, som er fagsjef for veg og transport i Konnekt. Dette er et nasjonalt kompetansesenter

“Fylkeskommunene styrer pengene til de fagområdene der de mener at de trengs mest, og økningen i aktivitet har vært størst ved de skoleene som er offentlig finansiert.

SVEINUNG SKULE, DIREKTØR I DIREKTORATET FOR HØYERE UTDANNING OG KOMPETANSE

for samferdsel som Statens vegvesen og Jernbanedirektoratet står bak.

I dag er det rundt 65 000 som jobber innen vei og samferdsel. Halvparten av disse har høyere utdanning, og halvparten har yrkesfagutdanning.

– Vi trenger flere folk og må gjøre vei- og jernbanefagene mer attraktive. Det blir lagt større og større vekt på at vi må ta vare på det vi har, og da må vi sørge for å ha folk til å ta seg av drift og vedlikehold. Her trengs ansatte med praktisk kompetanse. Vi må

også ta tak i hvordan arbeidet kan gjøres mer effektivt, slik at vi får mer for pengene, understreket fagsjef Torbjørn Haugen.

FAGSKOLENE VIKTIGE FOR KULTURARVEN

Kirkebevaringsfondet er regjeringens satsing for å ta vare på Norges kulturhistorisk viktige kirker. Det er 44 kirker, spredd over hele landet, som skal dele på 100 millioner kroner. Men det hjelper ikke med penger hvis det ikke er noen til å gjøre jobben. →

FORSVARSLØFTET: Lene Beathe Dømbe er nestkommanderende ved Sjøforsvarets våpenskole og klar på at forsvaret trenger mange flere folk med rett utdanning i årene som kommer.

– Vi må vi sørge for å ha fagfolk med tradisjonell håndverkskompetanse for å ta vare på kulturarven vår, og her er fagskolene viktige, var budskapet til Aksel Ervik under Fagskoledagen. Han er fagkonsulent hos Riksantikvaren.

Det er mangel på denne typen håndverkere, og kunnskapen er i ferd med å forsvinne.

– Fagskolene er flinke til å tilby essensiell kompetanse, og det er viktig at de er fleksible og tilpasser seg markedet. Vi har god erfaring med samlingsbasert undervisning, for mange av dem som videreutdanner seg og har fagbrev, har en hektisk arbeidshverdag, sier fagkonsulent Aksel Ervik.

Hos Riksantikvaren har de gode erfaringer med Fagskolen Innlandet, som har studietilbud innen bygningsvern. Fagskolen Vestland har et studiesamarbeid med Hardanger Fartøyvernssenter.

FORSVARET RUSTER OPP I EN USIKKER VERDEN

Det har i mange år vært liten oppmerksomhet rettet mot forsvaret. Nå er dette i sterk endring på grunn av den usikre

“ Vi bør ha akkreditert utdanning på fagskolenivå. Dette vil gi synlighet og anerkjennelse. Stikkordene er kvalitet, systematisering og profesjonalitet.

LENE BEATHE DØMBE, NESTKOMMANDERENDE
VED SJØFORSVARETS VÅPENSKOLE

BANER VEI: Det er behov for flere folk som er utdannet innen drift og vedlikehold, var budskapet til Torbjørn Haugen, som er fagsjef for veg og transport i Konnekt.

verdenssituasjonen, med økt risiko for konflikter. Et forsvarsløft er på gang, og om ti år vil Norge ha 4600 flere vernepliktige enn vi har i dag. Dette fortalte Lene Beathe Dømbe, som er nestkommanderende ved Sjøforsvarets våpenskole.

– Vi trenger å fornye sjøforsvaret, styrke luftvernet og sørge for at hæren og heimevernet blir større. Da må vi lykkes med å øke bemanningen betraktelig og styrke utdanningskompetansen. Dette kommer på toppen av de aktivitetene vi har i dag, sa Lene Beathe Dømbe.

Mye av utdanningen som skjer i Forsvaret, er «usynlig» i forhold til studiepoeng og grader som oppnås ved andre høgskoler og universitet.

– For å endre dette bør vi ha akkreditert utdanning på fagskolenivå. Dette vil gi synlighet og anerkjennelse. Stikkordene er kvalitet, systematisering og profesjonalitet, fastslår Lene Beathe Dømbe.

Forsvaret har utviklet en toårig minedykkerutdanning som er omfattende og krevende. Den kan også brukes som eksempel for andre utdanninger det er behov for. ●

GLADE PRISVINNERE: Statsråd Sigrun Aasland (til venstre) sammen med prisvinnerne rektor Torbjørn Mjelstad, seniorrådgiver Hege Fjeld og prorektor Eilert Hårseth. Bak står Sveinung Skule, som er direktør for høyere utdanning og kompetanse. (Foto: Kari Kløvstad)

Fagskulen Vestland vant utdanningskvalitetsprisen

Fagskulen Vestland vant pris for sitt samarbeid med industrien og bidrag til regional utvikling.

Spenningen var stor da statsråd Sigrun Aasland (Ap) skulle dele ut utdanningskvalitetsprisen under Fagskolekonferansen 2025 i Oslo. Her var representanter fra de fleste fagskolene i landet samlet.

– Det gjøres mye fremragende arbeid innen fagskolene, og det var mange gode kandidater som var nominert. Vinneren har et innovativt samarbeid utad mot industrien og bidrar til den regionale utviklingen. Siden 2012 har over 700 fagarbeidere deltatt, og 90 prosent av dem fullførte.

Slik ble vinneren presentert av Sigrun Aasland, som er forsknings- og høyere utdanningsminister.

Prisen gikk altså til Fagskulen Vestland for Stordmodellen, og skoleledelsen kunne komme opp på podiet til rungende applaus fra en fullpakket konferansesal.

Modellen lar blant annet fagarbeidere ta en utdanning uten å forlate arbeidslivet.

“ Vinneren har et innovativt samarbeid utad mot industrien og bidrar til den regionale utviklingen. Siden 2012 har over 700 fagarbeidere deltatt, og 90 prosent av dem fullførte.

PRAKTISK UNDERVISNING: Avdelingsleder Cecilie Mohr har tatt plass i stolen, og faglærer Helene Starheim (til venstre) viser sikkerhetsrutinene som må gjøres for å ta røntgenbilde. Elevene er fra venstre: Roya Salim, Yasmin Sharif og Amina Gholami.

BLOMSTER I fotoreportasjen i denne utgaven av Yrke lukter vi på jobben blomsterdekoratørene gjør. Har du noen gang vurdert å jobbe med blomster?

SKUESPILLER Les saken fra Bjørndal videregående skole i dette nummeret. Kjenner du igjen miljøarbeideren?

Norge trenger tannhelsesekretærer

Men dette yrket velger ungdommen bort

I Sandvika er ikke avdelingsleder Cecilie Mohr i tvil. Skal tannhelsetjenesten få flere søkere til stillingene som tannhelsesekretær, må fylkeskommunen åpne for å ta imot flere voksne elever, og legge opp undervisningen så den passer for dem.

TEKST OG BILDER KARI KLØVSTAD

“ Vi kunne ha tenkt oss et voksenopp-læringstilbud på skolen, der vi komprimerer løpet og gjennomfører det på kortere tid.

CECILE MOHR, SANDVIKA
VIDEREGÅENDE SKOLE

B lybeskyttelsen må på plass før tannlegen kan ta røntgenbilder av tennene til pasienten. Elevene som utdanner seg til tannhelsesekretærer på Sandvika videregående skole i Bærum, øver seg på oppgavene som vil møte dem ute i arbeidslivet. På skolen er det fine lokaler, med egen klinikk, og lærer Helene Starheim trives med å ha gått fra tannlegeyrket til å undervise. Det er bare en ting som ikke stemmer. Skolen har ikke nok søkere til å fylle de 12 plassene, enda det er et skrikende behov for tannhelsesekretærer. Og mange av dem som tar utdanningen, bygger på til studiekompetanse eller fortsetter i en annen retning.

KLASSE FOR VOKSNE

Sandvika videregående er den eneste skolen i →

SAKEN tannhelsesekretær

Akershus som tilbyr utdanning som tannhelsesekretær, men dette er langt fra førstevalget hos de unge i Bærum. Flertallet av elevene kommer derfor fra andre deler av fylket.

– Vi kunne ha tenkt oss et voksenopplærings-tilbud på skolen, der vi komprimerer løpet og gjennomfører det på kortere tid. Vi har voksne i den normale klassen nå, men flere søkere har takket nei fordi det er vanskelig å få det til å gå sammen i hverdagslivet. Hadde vi fått til dette, ville det ha vært lettere å dekke etterspørselen, sier Cecile Mohr, som er avdelingsleder for helse- og oppvekstfag på Sandvika videregående skole.

Akershus fylkeskommune og Nav har et prøvprosjekt på gang, der Sandvika vgs. stiller med lærerkrefter.

– Tannhelsetjenesten er gode til å velge kandidater som egner seg, men de mangler skolekompetanse. Elevene må få godkjent vg1 og vg2 med fellesfag, slik at de kan få autorisasjon. Vi strevde litt med det i starten, forteller avdelingslederen. God norskforståelse er for eksempel alfa og omega.

KOMMER TETT PÅ

Det er få arbeidsplasser du kommer så nær på andre mennesker som i tannhelsetjenesten.

– Du skal inn i privatsonen og møte følelsene pasienten har, derfor må du være glad i mennesker og kunne lese dem. I tillegg kommer alt det praktiske med jobben, så du må kunne holde hodet kaldt og ha oversikt. God samarbeidsevne er også viktig, sier Cecilie Mohr.

Det er svært få unge med norsk bakgrunn som velger å bli tannhelsesekretær.

– *Hva kommer dette av?*

– Det er vanskelig å gi et klart svar, men det kan være lønnsnivået og også mangelen på status.

– Ville det vært bedre om tannhelsesekretær hadde vært et lærefag, og altså munnet ut i læretid?

– Nei, det er så mye spesifikt de skal kunne, at jeg tror det ville ha vært vanskelig å være i en klinikk. Våre elever er ute i praksis to dager i uka.

Den som får autorisasjon som tannhelsesekretær, blir ikke arbeidsledig.

“ Jeg har lært mye om tenner, munn, smittevern og hygiene. Lover og regler er også en del av pensumet, og det er viktig at vi kan alt på norsk.

ROYA SALIM

INTERESSERTE ELEVER: Faglærer og tannlege Helene Starheim trives sammen med elevene og forklarer hva som er tannhelsesekretærens oppgaver. Her fra venstre Roya Salim, Amina Gholami og Yasmin Sharif.

– Markedet skriker etter dem, og vi får telefoner hit som lurar på om vi kan hjelpe.

– *Hva hadde du valgt hvis du skulle gått yrkesfag?*

– Draktsøm. Det hadde jeg også lyst til som ung, men jeg skulle være flink, pen pike som spilte piano. Søminteressen har jeg holdt ved like, og jeg har tro på yrkesfag. Der får du brukt deg selv, sier avdelingsleder Cecilie Mohr.

LIKER SEG MED UNGDOM

For Helene Starheim var det enkelt å skifte yrke fra tannlege til lærer.

– Jeg er glad i å jobbe med mennesker, og jeg trives bedre med elever enn pasienter. Når noen sitter i tannlegestolen, får de ikke sagt så mye. Tidligere har jeg også vært leksehjelper og erfarte at jeg liker å være sammen med ungdom, sier Helene Starheim. Inne på skoleklinikken tar hun naturlig styringen, og veileder elevene i alt fra smittevern og sterilisering av utstyr til hva som skal gjøres når pasienten kommer.

– Du må vise pasientomsorg, forklare og berolige, sier Helene Starheim, som også påpeker at

AVDELINGSLEDEREN: Cecilie Mohr er avdelingsleder for helse og oppvekst og opptatt av at det må utdannes flere tannhelsesekretærer.

LITT ANNERLEDES: Amina Golami har tidligere jobbet i butikk, men så seg om etter noe annet. Valget falt på tannhelsesekretær, som er et litt annerledes helsefag, og hun synes det er spennende å samarbeide med tannlege. Her steriliserer hun utstyr.

god norskforståelse er viktig som tannhelsesekretær.

Det hender det er flere elever med bakgrunn fra det samme landet, og de snakker morsmålet sitt sammen. Dette kan være en ulempe.

– Men en gang hadde vi fem tsjetsjenske voksne damer, som ville bli tannhelsesekretær, og det var en fordel. For da kunne de forklare hverandre.

Både Cecilie Mohr og Helene Starheim mener det er tre ting som kunne vært gjort for å få bedre rekruttering til yrket: Lønningene må opp, voksne må få et utdanningstilbud som passer for dem, og det må informeres bedre om at det er et innholdsrikt og variert yrke.

VENTET LENGE PÅ PLESS

En av dem som har funnet seg godt til rette i klassen, er Roya Salim, men hun synes det tok veldig lang tid før hun kunne komme i gang med utdanningen.

– Jeg kom fra Afghanistan i 2009, og året etter søkte jeg om plass. Men da fikk jeg beskjed om at fordi jeg hadde gått videregående i hjemlandet,

Veien til tannhelsesekretær

- vg1 helse- og oppvekstfag
- vg2 helseservicearbeider
- vg3 tannhelsesekretær
- Når løpet er fullført og bestått, er det mulig å få autorisasjon som tannhelsesekretær.

hadde jeg brukt opp mulighetene mine, så alternativet var å studere, forklarer Roya Salim.

Hun er mor til tre barn fra 6 til 16 år, og ga ikke opp håpet om en yrkesutdanning. For snart tre år siden fikk hun plass på helse- og oppvekstfag, og til våren er hun nyutdannet tannhelsesekretær.

– Jeg har lært mye om tenner, munn, smittevern og hygiene. Lover og regler er også en del av pensumet, og det er viktig at vi kan alt på norsk. Arbeidsoppgavene er mange, og vi møter folk i alle aldre.

Roya drar nytte av å være mor og vise omsorg på hjemmebane. To dager i uken er hun utplassert hos en tannlege og får også veiledning hos henne.

– Hun er opprinnelig fra Iran, men for å få tannlegeutdanningen sin godkjent i Norge, startet hun som tannpleier, forteller Roya.

– Er det noe du lærer på skolen, som du får bruk for hjemme?

– Ja, jeg har vist barna hvordan de skal pusse tennene på riktig måte, så de er blitt mye flinkere, sier Roya Salim, som gleder seg til å komme ut i yrkeslivet som tannhelsesekretær. ●

Trenger flere tannhelsesekretærer

Kerstin vil inspirere flere til å velge yrket

Det er stor mangel på tannhelsesekretærer over hele landet, og det utdannes ikke nok til å fylle plassene som blir ledige. Kerstin Knutsen har 40 års erfaring i faget, og har noen forslag til hva som kan gjøres.

TEKST OG BILDER KARI KLØVSTAD

En god tannhelsesekretær må beherske mange oppgaver. Det må være orden i listene over pasienter som kommer, utstyret til tannlegene må være sterilisert og på plass, og du må ha evnen til å roe ned og trøste dem som kvier seg for å sette seg i stolen og gape opp.

– Yrket er veldig variert, men du må være glad i helsefag og mennesker, for du kommer tett på pasientene. I tillegg har du kontorarbeid og praktiske gjøremål, så arbeidsdagene er ikke ensformige, sier Kerstin Knutsen.

Hun arbeider på Ski tannklinikk, som drives av Akershus fylkeskommune. Den er en av de store, med åtte tannhelsesekretærer, fem tannpleiere og sju tannleger. Pasientene er fra 3 til 28 år, pluss andre grupper som har rett på et offentlig tilbud.

Billig tannbehandling har vært en kampsak hos flere politiske partier.

Alle i gruppen 18 til 28 år har nå rett til nødvendig tannbehandling i den offentlige tannhelsetjenesten til subsidiert pris. Denne aldersgruppen betaler nå 25 prosent av vanlig takst. Dette har ført til mer å gjøre for tannhelsetjenesten og også at behovet for tannhelsesekretærer er blitt større. Mange i 20-årene har ikke vært hos tannlegen siden de gikk på videregående skole.

– Folk må vite at de offentlige tannhelsetjenestene driftes av fylkeskommunen, så de er politisk styrt, påpeker Kerstin.

FANT SITT YRKE

Kerstin Knutsen har lang fartstid i faget, og hun er også hoved-

ALT PÅ Plass: Tannhelsesekretær Kerstin Knutsen «dekker på» til tannlegen.

tillitsvalgt i Tannhelsesekretærenes Forbund / Parat i Akershus fylkeskommune.

Det hele startet for over 40 år siden. Kerstin hadde søkt sykepleierstudiet, men kom ikke inn.

– Jeg var gravid og jobbet på sykehjem da jeg så at det var ledige plasser på tannhelsesekretær ved Malakoff videregående skole i Moss. Valget var tilfeldig, men jeg var interessert i helsefag og likte å jobbe med mennesker, sier Kerstin. Hun søkte og kom inn, og datteren ble født i desember.

– Svigermor tok babyen, og jeg var på plass på skolen igjen tre uker etter, lyder den enkle oppsummeringen.

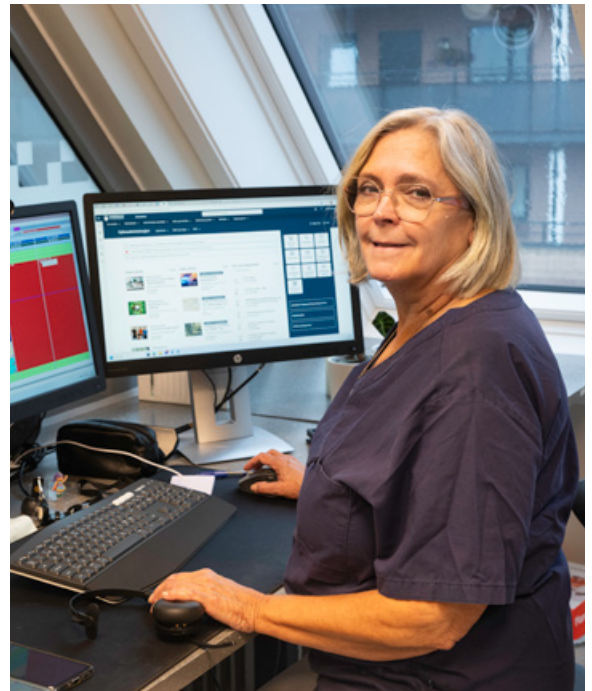
I løpet av skoletiden var hun ute i praksis, fem uker i en privat klinikk og fem uker i en offentlig. Siden har hun vært ansatt på flere ulike arbeidsplasser. Både små og store.

MANGE ER REDDE

Som tannhelsesekretær har hun blant annet ansvaret for å kalle inn pasienter, gjøre klart utstyr og hente hen som sitter på venterommet.

“Jeg lurer litt på om dette burde ha vært gjort om til fagbrev, der du har to år på skolen og to år ute i lære.

HOLDER ORDEN: Kontorarbeid er en del av jobben, og det er viktig å være nøye så rett pasient kommer til rett tid. Alle oppgavene som Kerstin Knutsen og hennes kolleger har, er med på å gjøre arbeidsdagen variert.

– Mange er ofte veldig redde, og er spente på om det gjør vondt, så da må jeg prate litt og roe ned.

– Har du et råd å gi til foreldrene som er med de yngste?

– Legg fra deg mobilen, vær til stede, rett oppmerksomheten mot barnet og følg med på det som skjer. Det hender jeg sier fra at det er viktig, sier Kerstin Knutsen.

UTDANNES FOR FÅ

Du må gå tre år på videregående skole for å bli tannhelsesekretær. Etter bestått eksemen kan elevene søke om autorisasjon i faget.

– Jeg lurer litt på om dette burde ha vært gjort om til fagbrev, der du har to år på skolen og to år ute i lære, sier Kerstin Knutsen.

– Hva foreslår du å gjøre for å øke rekrutteringen til faget?

– En vei å gå er å få flere voksenopplæringsklasser. De unge vet lite om faget, mens de som er blitt litt eldre, er mer interesserte og har lyst til å gjøre denne jobben. Akershus fylkeskommune har også satt i gang et prøveprosjekt i samarbeid med Nav, der det blir gitt noe lønn under utdanning, og etter eksamen

og autorisasjon har du to pliktår. Så får vi se om dette blir vellykket, sier Kerstin.

Et lignende prosjekt er fullført i Trøndelag fylkeskommune med godt resultat.

Som tannhelsesekretær må du ha god norskforståelse.

– Så det er viktig med god norskopplæring, for vi kommuniserer mye i telefon og med barn og eldre, sier Kerstin.

Andre egenskaper som Kerstin peker på som viktige, er å være nøyaktig og strukturert. Du må tåle høyt tempo, kunne jobbe selvstendig og like å ta deg av mennesker.

Det er få søkere til jobber som blir ledige, og det blir vanskeligere å skaffe fagfolk dess lenger ut i landet du kommer.

– Hva er minus ved yrket?

– Dårlig lønn, og her i Akershus fylkeskommune må vi konkurrere med Oslo, som er et eget forhandlingsområde og betaler betydelig bedre.

– Hva er en ekstra god dag?

– Når vi får inn en pasient som er veldig redd, og som går ut med et «hei, og takk for meg» og er veldig fornøyd, sier tannhelsesekretær Kerstin Knutsen. ●

SKOLENE ADVARER:

Uten praksisplasser får Norge ikke nok tannhelsesekretærer

Tannlegekontorer over hele landet mangler tannhelsesekretærer. Likevel sliter skolene som utdanner dem med å rekruttere elever. De peker på én hovedårsak: For få praksisplasser – særlig på vg2 som er springbrettet for å få elevene til å velge yrket.

TEKST **WENCHE SCHJØNBERG**

IKKE VÅRT ANSVAR:
Heming Olsen-Bergem er
president i Den norske
Tannlegeforening.

Tannhelsesekretærene er uunnværlige i tannhelsetjenesten. De tar imot pasientene, følger dem opp og holder tannlegepraksisen i gang. Likevel klarer ikke Norge å utdanne nok. Bare tolv offentlige videregående skoler tilbyr vg3 tannhelsesekretær, og nesten alle forteller om lav søkning. Yrke har vært i kontakt med samtlige.

IKKE VÅRT ANSVAR

Den norske Tannlegeforening deler bekymringen, men mener ansvaret ligger hos myndighetene.

– Det er behov for å få på plass bedre ordninger. Det er likevel komplisert og bunner ned i et myndighetsansvar, fordelt på Kunnskapsdepartementet, som har ansvar for utdanningen, og Helse- og omsorgsdepartementet, som har ansvar for tilstrekkelig bemanning i helsetjenestene, sier Heming Olsen-Bergem som er president i Den norske Tannlegeforening til Yrke.

Han sier at Tannlegeforeningen støtter Tannhelsesekretærenes Forbund i at det trengs bedre løsninger, men at ansvaret for utdanningstilbudet ligger hos myndighetene.

– Det bør ikke forventes at våre medlemmer – verken i offentlig eller privat tannhelsetjeneste – påtar seg dette ansvaret. Utover det er vi positive til initiativer som kan styrke rekrutteringen og synliggjøringen av yrket da tannhelsesekretærene utgjør en viktig rolle i tannhelsetjenesten, sier han.

LEVERER TIL TO FYLKER

Ishavsbyen videregående skole i Tromsø har plass til 15 elever, leverer tannhelsesekretærer til både Troms og Finnmark, men har bare fire elever på vg3, samme antall som i fjor.

– Vi sliter med å få vg2-elever ut i praksis. Når de ikke får oppleve dette fine yrket, velger mange noe annet. Det er synd, for alle våre vg3-elever har fått fast jobb de siste fire årene, sier Maria Hoel Berntsen som er avdelingsleder for helse- og oppvekstfag ved Ishavsbyen.

– Vi har plass til 15 elever hvert skoleår, i tråd med at det for cirka fem år siden ble estimert at så mange kunne vi skaffe relevante praksisplasser til. Det er et stort behov for tannhelsesekretærer, og dette løpet på videregående er en faglig og praksisnær opplæring sammenlignet med mye av det som tilbys via nettstudier, sier hun.

– Hvorfor er det så vanskelig å fylle opp klassen?

– Vi sliter med rekruttering fra vg2 og opp til vg3 fordi det er få som vil ta imot vg2 elevene våre i praksis. Så det hadde vært veldig fint om vi alt fra vg2 kunne hatt faste

“Det er behov for å få på plass bedre ordninger. Det er likevel komplisert og bunner ned i et myndighetsansvar.

HEMING OLSEN-BERGEM

praksisplasser for de elevene også for å rekruttere og sette søkelys på det flotte yrket, sier hun.

REKRUTTERINGSPROBLEM

Ved Bergeland videregående skole i Rogaland utdannet de 20 tannhelsesekretærer i fjor. I år har de 12 elever.

– Vi har helt klart et rekrutteringsproblem i hele landet, sier adjunkt Silje-Kristin Haugsnes til Yrke.

Hun sier at av de 20 på tannhelsesekretær i fjor, så var 8 på voksenopplæring.

– Av de 12 vi har i år, så er det 8 som ønsker å gå ut i jobb, sier hun.

FÅ PRAKSISPLASSER

Sandefjord vgs. har dette skoleåret full klasse på vg3 tannhelsesekretær, det vil si 16 elever.

Forrige skoleår var det åtte elever som valgte dette tilbudet.

– Vi ser at vg3 er et krevende år for mange av elevene. Det er mye nytt de må igjennom som de ikke kjenner igjen fra vg1 og vg2. Til tross for at bransjen trenger flere tannhelsesekretærer, er det vanskelig å skaffe nok praksisplasser til elevene. Dessuten er det utfordrende å skaffe nok kvalifiserte lærere, sier Cathrine Lystad Bjercke, avdelingsleder på Sandefjord videregående skole.

Hun sier at skolene er avhengig av samarbeid med klinikkene, og at de må bidra med praksisplasser for elevene under utdanningen.

HELT ENIG

Det samme sier Anne Hege Holm Bjørndalen som er kontaktlærer for tannhelsesekretærer på Åssiden videregående i Drammen. Denne skolen har i år 13 ungdomselever og 5 på voksenopplæring på tilbudet.

– Vi opplever at det er vanskelig å skaffe praksisplasser, spesielt i den private tannhelsebransjen, men vi har en skriftlig samarbeidsavtale med den offentlige tannhelsetjenesten, så vi får praksisplasser til omtrent halve klassen der, sier hun.

– Det meldes om mangel på tannhelsesekretærer. Hva kan gjøres?

– Bransjen må først og fremst være positive til å ta imot elever så de kan se om de trives, sier hun.

– Er det mulig å si noe om i snitt hvor mange tannhelsesekretærer dere pleier «å levere» til bransjen hvert skoleår?

– Det blir en antakelse, men omtrent halve klassen (sju-åtte) går ut i jobb etter endt vg3. Samtidig ser vi mange tidligere elever som jobber på ulike tannklinikker når vi reiser rundt. Dette viser at vi ikke får et helt reelt tall på →

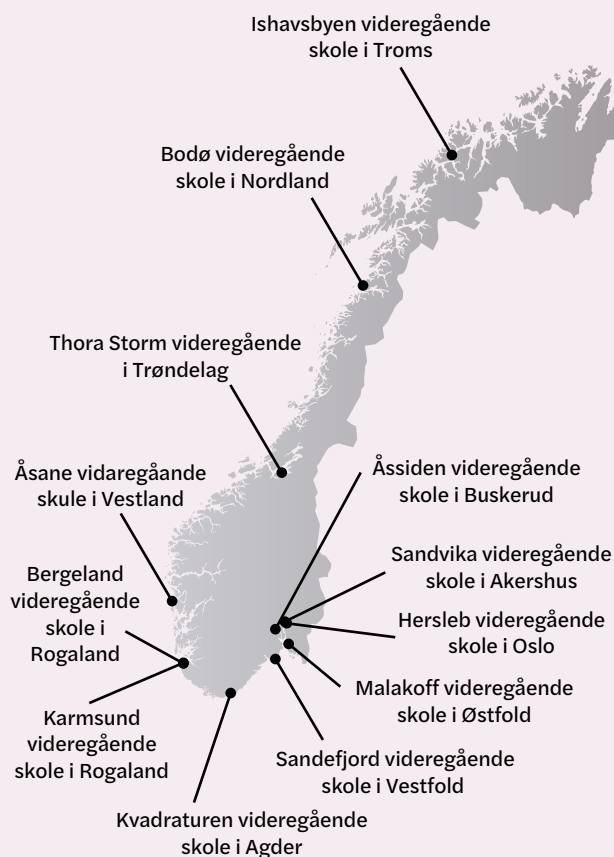
Her kan du bli tannhelsesekretær

For å bli tannhelsesekretær må du gå tre år på skole.

■ Først må du gå to år på helse- og oppvekstfag. Der må du velge helseservicefaget på vg2. Deretter må du gå på en skole som tilbyr vg3 tannhelsesekretær.

Etter at du har fullført og bestått utdanningen, kan du søke om å få autorisasjon hos Helsedirektoratet. Det er også mulig å be om en realkompetansevurdering, dersom du allerede arbeider på et tannlegekontor.

Det er 12 offentlige skoler som tilbyr utdanning for tannhelsesekretærer:

I tillegg er det mulig å ta utdanningen som nettstudium ved Akademiet Privatistiskole og Nettstudier og ved K2 utdanning (samlingsbasert undervisning og nettstudium).

hvor mange som blir i bransjen etter endt utdanning, sier Bjørndalen.

VANSKELIG Å FÅ PRAKSIS PRIVAT

Hersleb videregående skole i Oslo har i år 30 elever på vg3 tannhelsesekretær – 15 ungdomselever og 15 voksne – mot 22 elever i fjor. Avdelingsleder Fatma Deler-Gence beskriver et stort behov for rekruttering, men peker på at mangelen på gode praksismuligheter er den største utfordringen.

– Mange private tannklinikker ønsker ikke å ta imot elever eller ansette nyutdannede. Noen har ikke behovet, gjør jobben på egen hånd, eller det kan handle om økonomi. Heldigvis har vi en avtale med den offentlige tannhelsetjenesten og elevene får være ute i praksis andre halvår, sier hun.

Hun sier også at skolen får en del tilbakemeldinger fra elever som er i praksis hos private tannklinikker, om at de blir passive observatører.

– De får ofte ikke anledning til å utføre oppgaver som ligger innenfor tannhelsesekretærens kompetanseområde, og blir i større grad brukt som «ryddehjelp». Dette svekker både kvaliteten på opplæringen og motivasjonen for å velge og fullføre faget. For å styrke rekrutteringen, bør praksissamarbeidet med private aktører forbedres, og det bør legges bedre til rette for at elever får reell og relevant praksiserfaring, sier hun.

Deler-Gence trekker også fram lav lønn og lite promotering av faget i ungdomsskolen som årsaker til lav søkning. De fleste voksne elever går rett ut i jobb etter endt utdanning, mens rundt 7–8 ungdomselever får jobb hvert år, hovedsakelig i privat sektor.

VOKSENSATSING I TRØNDELAG

Thora Storm videregående skole i Trøndelag har 11 ungdomselever og for første gang 16 voksne i et nytt digitalt tilbud.

– Dette er startet for å møte fylkets behov, sier assisterende rektor Solveig Lange til Yrke.

Hun sier at jobben med å rekruttere må starte allerede på vg1, fordi det er viktig å få elevene til å velge helseservicefaget andre skoleåret.

– Siden det er få skoler som tilbyr helseservicefaget, er vi avhengige av at det jobbes aktivt med elevene så de kjenner til tannhelsesekretæryrket når de skal søke vg2- og vg3-løp. Her har både vi som helseservicefagsskole, og de skolene som tilbyr utdanning i andre yrkesalternativer, et ansvar. I tillegg ser vi at gode erfaringer fra praksis er viktig. Derfor er vi også avhengige av et godt samarbeid med praksisfeltet, sier Solveig Lange.

Hun viser til at tannklinikkene ofte er små og travle enheter.

– Og da kan det være utfordrende å si ja til å ta imot elev i praksis hvis man samtidig opplever at man ikke har

“ Siden det er få skoler som tilbyr helseservicefaget, er vi avhengige av at det jobbes aktivt med elevene så de kjenner til tannhelsesekretæryrket når de skal søke vg2- og vg3-løp.

SOLVEIG LANGE, THORA STORM
VIDEREGÅENDE SKOLE

god nok tid til å gi eleven den oppfølgingen eleven trenger for å få en god praksisopplevelse, sier hun.

PRAKSIS AVGJØR HELE REKRUTTERINGEN

Åsane videregående skule i Vestland har seks elever i ordinær klasse og tretten i voksenklassen. Hver av klassene har egentlig plass til 15 elever.

– Hvis vg2-elevne ikke får praksis i tannhelsetjenesten, søker de ikke vg3. Vi ønsker oss samarbeidsavtaler med tannhelsetjenesten som sikrer utplassering av elever i yrkesfaglig fordypning og praksis, både på vg2 og vg3, sier avdelingsleder Linda Øye.

Hun anslår at Åsane i snitt leverer 15 hvert år til bransjen.

– De fleste fra voksenklassen, sier hun.

MÅ SELGES BEDRE INN

Karmsund videregående, i Rogaland, har åtte elever i år og ti i fjor. Vivian Bakke Slogvik er kontaktlærer på vg3 tannhelsesekretær. Hun mener elever bør få mer informasjon om tannhelsesekretær, allerede på vg1.

– Mange blir styrt inn mot helsefag eller barne- og ungdomsarbeiderfaget. De burde fått mer info om helseservicefaget. De må jo velge det på vg2, om de skal ta tannhelsesekretær, sier hun.

Malakoff videregående skole i Østfold har 12 elever på

vg3 tannhelsesekretær i år, og 15 plasser. Neste år øker skolen kapasiteten til 20. I fjor hadde de 14 elever. I tillegg har voksenopplæringen 15 plasser, alle fylt opp.

– Totalt «leverer» vi rundt 20–25 tannhelsesekretærer til bransjen hvert år, sier fagleder Tone Gro Alfredsen til Yrke.

KAN OPPFATTES SOM LAV STATUS

Kvadraturen videregående skole i Agder har 14 elever i år og 15 i fjor. Lærer Elisabeth Bynes sier at skolen i flere år har arbeidet aktivt for å rekruttere flere til faget, men at det er vanskelig.

– I manges øyne har dette yrket lav status, sier hun og peker blant annet på at lønnsforhold gjør at ungdommer kan oppleve det slik.

– Dessverre er det også slik at det i den private tannhelsetjenesten er mulig å hente inn ufaglærte fra andre yrkesgrupper, og da gjerne voksne, sier hun. Dette bidrar også til å gjøre utdanningen mindre attraktiv.

– *Hvor mange går ut i jobb etter utdanningen?*

– Det er det vanskelig å tallfeste. Muligens to til fire per kull. Svært mange går rett til påbygg og ender opp i yrket senere i livet.

– *Hva med praksisplasser, hvor lett er det å skaffe det?*

– Dessverre kan det det by på utfordringer, men vi kommer alltid i havn, sier Kvadraturen-læreren. ●

Gro Jahren

Gro (49):

– Jeg er den eldste lærlingen på dette verkstedet

Da Gro (49) ikke kunne jobbe i sitt gamle yrke mer, ble det tøft for trebarnsmoren. Lærlingplass i platearbeiderfaget på Velle Utvikling AS ble løsningen.

TEKST MERETE SILLESEN FOTO MARIANNE OTTERDAHL-JENSEN

TØNSBERG

Jeg mangler ti studiepoeng i matematikk, og nye regler krevde at jeg måtte ta hele utdanningsløpet på nytt hvis jeg skulle fortsette som lærer, sier Gro Jahren, som har vært norsklærer for fremmedspråklige i 15 år.

– Som aleneforsørger for tre barn kunne jeg ikke gå for den løsningen. Ikke orket jeg det heller.

EN ALLSIDIG DAME

Gro Jahren forteller at norskopplæring for fremmedspråklige er avhengig av verdenssituasjonen, og at det derfor var vanskelig å få fast stilling. Hun trivdes med jobben, men det var uforutsigbart å kombinere engasjementstillinger med familieliv.

– Jeg har agronomutdanning i bunnen, og har blant annet jobbet på gård på Island. Men heller ikke dette var noe jeg så for meg å jobbe videre med, sier Gro, som opplevde at livet ble kronglete og kroppen kranglete.

Gro ble sykmeldt en periode, og var usikker på veien videre. Barna ble eldre og flyttet etter hvert ut. Bare den yngste bor fortsatt hjemme. Gjennom fastlegen og Nav fikk Gro høre om Velle Utvikling AS i Tønsberg, og hun startet med AFT, det vil si

arbeidsforberedende trening, som er et tilbud om jobb i et tilrettelagt arbeidsmiljø før du starter arbeidstrening i en vanlig bedrift.

– Før Gro begynte hos oss i 2022, fikk jeg vite litt om bakgrunnen hennes. Men for oss er ikke sykdomshistorien den viktigste, vi ønsket å få vite

hvem personen Gro er, sier Lissbeth Sundby (55). Hun har blant annet jobbet som lektor og er nå utdanningskoordinator på Velle Utvikling AS.

– AFT er bare ett av mange tilbud. Velle Utvikling AS er en arbeids- og inkluderingsbedrift, og vi har eget internt opplæringskontor og er godkjent lærebedrift. Vi samarbeider blant annet tett med Nav, kommuner, Utdanningsdirektoratet og bedrifter for å bidra til at flere mennesker kommer inn i utdanning og jobb.

Gro forteller at hun hadde tenkt å prøve ut flere yrker, men stortrivdes på første sted, som var plate- og sveiseverkstedet, så hun ble der.

Platearbeider

Utdanning:

vg1 teknologi- og industrifag, vg2 industri-teknologi og deretter to år som lærling

Det beste med å være platearbeider?

Det beste er tilfredsstillelsen ved å ha laget noe.

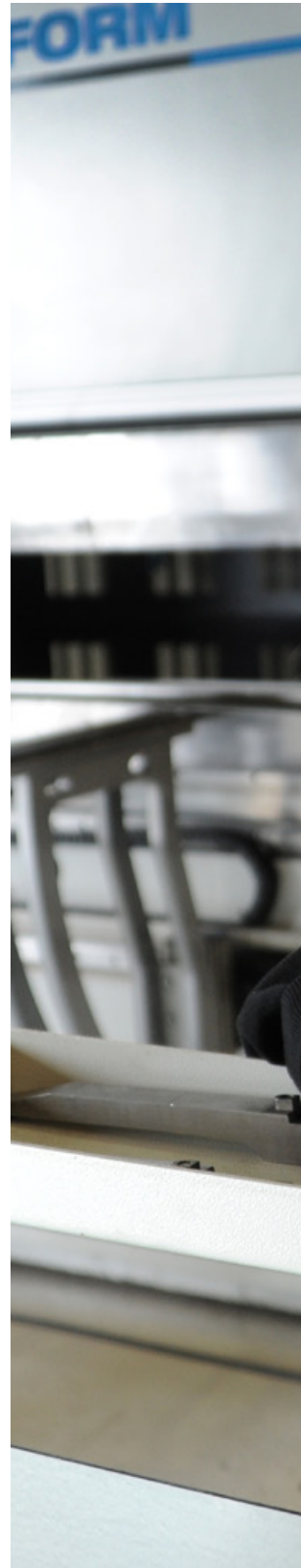
Det verste?

Når jeg ikke får det til.

ARBEIDSEVNE

Målet er å avklare arbeidsevnen din gjennom arbeidstrening i ulike arbeidssituasjoner.

Etter en periode med forberedende arbeidstrening i et tilrettelagt arbeidsmiljø får →

“Jeg liker det systematiske arbeidet med å finne ut hvor alt skal være, når bordet er fullt av deler.

SKIFTET BEITE: Gro er utdannet agronom, og hun har jobbet som lærer i 15 år. Å være lærling i platearbeiderfaget er noe helt nytt, og Gro stortrives.

TRYGGHET: Veileder Eilert er alltid i nærheten, så Gro kan stille ham spørsmål. Men han lar henne også finne ut hvordan ting fungerer, på egen hånd.

DATA: Gro har lært ulike dataverktøy som hun trenger i jobben som platearbeider. Det er superviktig at alle tegninger er helt nøyaktige.

TRE KJAPPE

Hva hører du på?

Hører på alt av musikk, både gammelt og nytt.

Hva leser du?

Leste sist: «Je m'appelle Agneta» av Emma Hamborg.

Hvilket sosialt medium er du avhengig av?

Bruker Instagram av og til, men er ikke avhengig.

KOORDINATOR: Lissbeth Sundby er utdanningskoordinator på Velle Utvikling AS.

du arbeidstrening i en vanlig bedrift. Nav vurderer sammen med deg om du har behov for tiltaket. Nav avgjør om du får tilbudet:

- Du får kartlagt kompetansen din og får karriereveiledning.
- Du kan få tilrettelagt opplæring hvis du ønsker å gå videre med et yrkesfaglig utdanningsløp.
- Opplæringen skal bedre mulighetene dine til å komme i jobb. (Kilde: nav.no)

JEVNGAMLE

– Jeg er den eldste lærlingen og den eneste kvinnelige lærlingen på verkstedet, sier Gro og ler.

– Det er supert å jobbe i et mannsdominert miljø, og flere av de andre lærlingene er på alder med mine egne barn, så det er lett å snakke med dem.

Eilert Madsen (52) er platearbeider og en av veilederne på verkstedet. For Gro er det en trygghet å ha noen å spørre, men Eilert lar henne også finne ut av ting selv. Gro har lært å kjøre truck og å bruke ulike hjelpemidler for å unngå feilstillinger og de tyngste løftene. Men Eilert legger ikke skjul på at det å være platearbeider kan være fysisk tungt.

– Jeg er glad i både faget og i å være sammen med mennesker, så rollen som faginstruktør er

midt i blinken. Vi har hatt noen få jenter innom, og jeg har observert at de stort sett har bedre orden og struktur enn gutta, sier Eilert med et smil.

– Slik er det med Gro også, hun er super til å katalogisere og rå på på pirkearbeid.

Lissbeth forklarer at verkstedene på Velle Utvikling AS får oppdrag fra bedrifter, men som oftest vet ikke platearbeiderne hva det de lager, skal brukes til. Det opplever Gro av og til som frustrerende, men hun forstår også at bedriftshemmeligheter ikke kan røpes.

– Det er ikke alltid lett å se hvem som er veileder, og hvem som er lærling, siden alderen ikke er avgjørende her. Det har vi løst ved at veilederne har blå overdel, mens lærlingene har svart, forklarer Lissbeth.

MANGE MULIGHETER

Eilert forklarer at platearbeiderfaget er bredt, og at mange ulike bedrifter trenger produkter fra platearbeidere.

– Jeg sikter meg ikke inn på skipsbygging og store prosjekter, men foretrekker mindre deler som jeg kan håndtere på bordet, sier Gro.

– Jeg liker det systematiske arbeidet med å finne ut hvor alt skal være, når bordet er fullt av deler.

Målet til Gro er å bli en dyktig platearbeider, eller metallkonstruktør, som det for fremtiden skal hete. Hun

satser på å ta fagbrev før jul. Deretter er planen å flytte til Eidsvoll og få fast jobb i en bedrift i nærheten.

– Jeg er et levende bevis på at det er fullt mulig å skifte beite i godt voksen alder, sier Gro og ler.

– Jeg setter pris på all arbeidserfaring jeg har fått, både tidligere i livet og her på Velle Utvikling AS. Når fagbrevet er i boks, føler jeg meg absolutt trygg nok til å søke jobb. Jeg hører bransjen skriker etter folk, og jeg er klar. ●

“Jeg er et levende bevis på at det er fullt mulig å skifte beite i godt voksen alder.”

Hvem får egentlig være helten i historiene vi forteller barna?

En undersøkelse fra Likestillingssenteret viste at 15 av 18 bøker lærere leste høyt, hadde gutter i hovedrollen. Undersøkelser fra barnehagene viser samme mønster.

Alle barn fortjener å se seg selv i det de lærer.

Vil du vite hvordan ubevisste valg kan påvirke både undervisningen og elevene? Bufdir og KS har laget et gratis e-læringskurs om likestilling, inkludering og mangfold.

Ta det sammen med kollegaene dine –
og lær hvordan dere kan skape et klasserom for alle!

DYR GJØR LÆRING LEVENDE

Øksnevad vgs. tilbyr realfagskompetanse og praksis med dyr. *Naturbruk med dyrekunnskap* forkorter veien for elever som vil bli veterinær eller dyrepleier.

TEKST KJETIL S. GRØNNSTAD FOTO ALF BERGIN

Ah! Så søte de er! Begeistrede utrop ljoer mellom fjøsveggene idet vgi-elever fra naturbruk med dyrekunnskap for første gang besøker kyrne til Øksnevad videregående skole. Kalvene, med bedårende bambiøyne, klynger seg tett sammen i båsen.

– Dere kan gå inn og klappe dem. Men vær forsiktige, så de får bli vant til dere, sier Roger Høyland, lærer i landbruksfag.

Båsen fylles straks opp med dyrekjære ungdommer som ikke nødvendigvis kommer fra gård selv. Som Iselin Herrem-Smith (16) fra Sola.

– Vi har hund og katt, og tidligere hadde jeg hest. Jeg vil bli veterinær. Læreren min kjente til denne studieretningen. Jeg var en dag på hospitering her, og likte meg, sier hun.

SKREDDERSYDD FOR WANNEBEE-VETERINÆRER

Øksnevad vgs. i Klepp kommune på Jæren ble etablert i 1940. Den tidligere landbruksskolen, som i dag har 400 elever og 120 årsverk, utdanner fortsatt agronomer, men har nå et bredere programtilbud.

Det seks år gamle tilbudet «naturbruk med dyrekunnskap» er spesielt tilpasset elever som ønsker å studere til å bli veterinær eller dyrepleier. Hvert av de tre klassetrinnene har én klasse med plass til 24 elever.

– Tidligere måtte elevene som planla å bli veterinær, ta realfagene matematikk og kjemi som valgfag med dårlige timeplaner. Timeplanen ga heller ikke mulighet til å gi biologifagene, forteller Linda Renate Johnsen, avdelingsleder for naturbruk, mens hun viser oss rundt.

Fjøs, stall og ridehall er like naturlige deler av skolens undervisningsrom som det tradisjonelle klasserom er. Skolen har grise- og hønsehus, men faren for å bringe med seg smitte inn, gjør at gjester utenfra ikke får besøke verken grisunger eller verpehøns.

Det treårige løpet «naturbruk med dyrekunnskap» gir realfagskompetanse med matematikk, kjemi og biologi. Elevene får praksis med dyr, mye produksjonsdyr, men også hest, hund og smådyr. Mange elever ønsker å gjøre som Iselin Herrem-Smith og dra til NMBU på Ås for å bli veterinær. Der kan man også studere til dyrepleier, et studieprogram som i tillegg tilbys på Nord universitet i Bodø.

Studiekompetansen med realfag gir adgang til de fleste høyere studier, men med noen begrensninger.

– Elevene kan studere så godt som alt. Unntakene jeg vet om, er ingeniørfag og medisin, sier Johnsen.

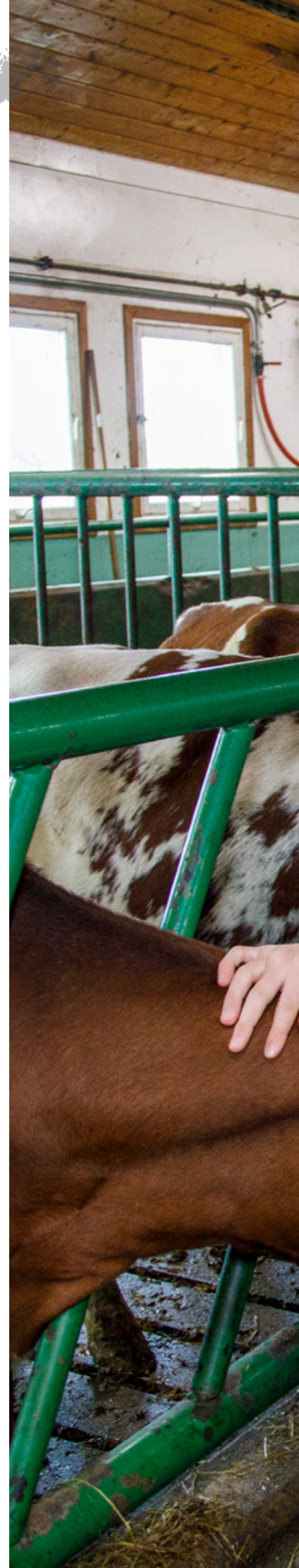
Dette kan endres. Øksnevad satser på bærekraft. De har solceller på tak, og flisfyringsanlegg basert på brensel fra egen skog. Et planlagt biogassanlegg kan levere ytterligere varme og elektrisitet til skolen.

– Det snakkes om å utvide studietilbudet innen realfag og naturbruk, da gjerne med vekt på grønn energi, bærekraft og agritech. I så fall må vi tilby matematikk R2 og fysikk, sier Johnsen, som understreker at ingenting er vedtatt eller bestemt.

UNIKT TILBUD

Det er, så vidt Johnsen vet, kun to andre skoler med samme tilbud: Hvam vgs. i Nes kommune på Romerike og Jønsberg vgs. på Stange i Innlandet.

→

“ Det virket gøy å ha
alternative fag.

HÅKON BERGE (ELEV)

MINDRETALL: Håkon Berge er en av kun tre gutter på årets kull med naturbruk med dyrekunnskap vg1. – Jeg syntes studiet virket gøy med de alternative fagene, sier han. Bak ham sitter klassevenninnene Liv Sofie Eskevik, Julie Nevland Ommundsen og May Jeanette Johansen.

“Elevene kan studere så godt som alt. Unntakene jeg vet om, er ingeniørfag og medisin.

LINDA RENATE JOHNSEN, AVDELINGSLEDER FOR
NATURBRUK PÅ ØKSNEVAD VGS.

TIPS OG RÅD FOR SKOLER SOM VIL OPPRETTE NATURBRUK MED DYREKUNNSKAP:

- Still krav til elevenes forkunnskaper i realfag.
- Ha en plan for undervisning på dyr.

Fag- og time- fordeling naturbruk med dyrekunnskap (med timetall)

VG1

- **Fellesfag:**
 - matematikk 1T (5)
 - naturfag (5)
 - kroppsøving (2)
 - engelsk (5)
- **Programfag:**
 - naturbasert produksjon og tjenesteyting (12)
 - naturbasert næringsaktivitet bl.a. friluftsliv (5)
 - yrkesfaglig fordypning (1)

Totalt 35 timer i uka

VG2

- **Fellesfag:**
 - matematikk R1 (5)
 - kjemi 1 (5)
 - kroppsøving (2)
 - norsk (4)
 - samfunnskunnskap (3)
- **Programfag:**
 - dyrelære og aktivitet (10)
 - drift og entreprenørskap (7)

Totalt 36 timer i uka

VG3

- **Fellesfag:**
 - norsk (10)
 - historie (5)
 - kroppsøving (2)
- **Programfag:**
 - naturforvaltning (5)
 - biologi 1 (5)
 - biologi 2 (5)
 - valgfritt programfag – Internasjonal engelsk / feltarbeid / kjemi 2 (5)

Totalt 37 timer i uka

– Vi har hatt dialog med Hvam vgs., og vg3-klassen er årlig på studietur til NMBU på Ås, sier hun.

Skolens studietilbud utvikles i dialog med lokalt næringsliv for å kartlegge deres behov. Det inkluderer møter med Tine, NIBIO, Norsk landbruksrådgivning og Felleskjøpet.

For å kunne gi elevene studiekompetanse har skolen prioritert realfagstimer på bekostning av yrkesfaglig fordypning og fremmedspråk.

– Vi underviser ikke i fremmedspråk. Derfor er naturbruk med dyrekunnskap perfekt for elever som er glade i dyr, sterke i realfag, men svake i språkfagene, sier Johnsen.

Det passer ypperlig for Olea Aanestad (15) fra Varhaug. Hennes plan er å studere ingeniørfag på NTNU.

– Jeg liker naturfag og dyr. Her får jeg matte og kjemi, men slipper språkfagene. Fysikk vil jeg ta som privatist utenom skolen, sier hun.

Yrkesfaglig fordypning samles i en praksisuke, ofte lagt til en dyrlegepraksis.

LITE FRAFALL

Ifølge Johnsen er det få som slutter på naturbruk med dyrekunnskap. En forutsetning er at elevene har gode nok forkunnskaper i realfag fra ungdomsskolen.

– Vi anbefaler 4 i matematikk. Hvis andre skoler vurderer å etablere tilsvarende tilbud, bør man stille høye krav til forkunnskaper i realfag. Det gjorde vi ikke tydelig nok i starten, og fikk flere elever som ikke greide kravene, sier hun.

Det er altså ikke nok å være «glad i dyr».

Naturbruk med dyrekunnskap tilbys kun på et fåtall skoler, så tilbudet er lite kjent. I fjor fikk ikke Øksnevad vgs. nok elever til å fylle vg1-klassen. Derfor er det kun 18 elever på vg2 i år.

– Vi så en nedadgående trend i antall søknader. Derfor inviterte vi elever fra ungdomsskolene i fylket til en besøksdag på dette studiet. Det kom cirka 60 elever. De fulgte en lærer fra

fjøs til laboratorium og fikk se hele bredden hos oss, sier hun.

Sjarmoffensiven må ha vært vellykket, for årets søkertall ble langt bedre. I år startet 26 elever på vg1, som er to for mange.

Jentene er i flertall. Kun 3 av 26 elever på vg1 er gutter. Håkon Berge (15) fra Sandnes er en av dem. Han har fulgt sine nye klassevenner inn i fjøset og klapper varsomt de smånervøse kalvene.

– Jeg visste ikke hva jeg ville bli. Jeg tenkte på TIF før jeg fikk høre om denne linja. Det virket gøy å ha alternative fag. Jeg tar først tre år her, deretter militæret, så får vi se, sier han.

DYR I TIMEN

Øksnevad vgs. har storfe, griser, sauer, hester og høns. Noen ganger har de geiter på skolen. Dessuten undervises det i hund. Elevene kan ta med sin egen hund, hvis den takler å være «undervisningsmaterieell». Ellers er det som oftest de ansattes hunder som stiller opp.

Som Tesla, den ni år gamle bordercollie-tispa som i dag er med matmor Daniela Roxmann Ueland på jobb. Ueland er lærer i dyrefag, med bakgrunn som veterinær.

– Hun heter Tesla, for jeg forsto at dette var den eneste teslaen jeg ville få, ler hun.

Tesla, som svinser fra pult til pult i det lille klasserommet for å bli klappet og klødd bak øret, er samarbeidsvillig også når hun plasseres oppå et bord for å bli brukt i undervisningen. Skal elevene kunne ta godt vare på dyr, må de lære daglig dyrestell, anatomi, sykdomslære og føringslære for de ulike artene.

– I dag skal dere lære å gjøre en vanlig hel-sesjekk. Dere skal se på tennene, sjekke fargen på slimhinnene og se om hun har midd i ørene. Hadde jeg hatt med stetoskopet, kunne dere også lyttet til hjertet, sier Ueland mens elevene samles i ring rundt Tesla som lydig legger seg i nye stillinger, med ekstra kos som belønning.

Slik læring i samspill med levende dyr fester kunnskapen sammen med gode opplevelser, slik at den sitter også etter skoledagens slutt. ●

SIKTER MOT VETERINÆR: Iselin Herrem-Smith valgte naturbruk med dyrekunnskap fordi hun vil bli veterinær.

Utdanningstilbud Øksnevad vgs.:

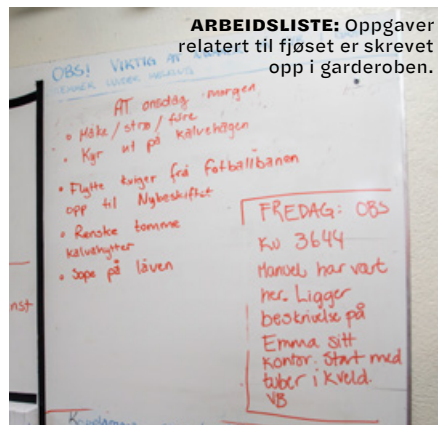
- naturbruk
- naturbruk med dyrekunnskap
- teknologi- og industrifag
- bygg- og anleggsteknikk
- tilrettelagt opplæring

RIDEHALL: – Vi har 22 hester, og oppfordrer alle elever til å prøve å ri, sier Linda Renate Johnsen, prosjektleder for Øksnevadvisjonen, og til vanlig avdelingsleder for naturbruk på Øksnevad vgs.

HUNDESTELL: Lærer i dyrefag Daniela Roxmann Ueland (t.h.) forklarer hvordan hundeklørne skal klippes, til elev Olea Aanestad.

ARBEIDSLISTE: Oppgaver relatert til fjøset er skrevet opp i garderoben.

TRIVES: Dette er May Jeanette Johansens første besøk i fjøset på Øksnevad vgs. Hun har allerede et godt lag med kalvene.

SOM FAR SÅ SØNN: Kunnskap fra far til sønner: Øyvind (40) (t.v.) og Christen (44) (t.h.) har tatt over bedriften etter sin far Jan Arild Brovold (68).

NÅR KUNNSKAP GÅR I ARV

Rørleggerfamilien Brovold

Håndbåren kunnskap fra far til sønner, ispedd videregående og høyere utdanning. Slik har det vært i rørleggerfamilien Brovold på Eide i Møre og Romsdal.

TEKST OG BILDER HARALD VINGELSGAARD

Et trygt valg, sier brødrene Christen og Øyvind Brovold.
– Vi kunne mye om rørlegging før vi begynte på videregående skole.

De snakker om tiden da de måtte velge yrke da de gikk på ungdomsskolen. Begge har fagbrev som rørlegger, de har tatt teknisk fagskole, de er også rørleggermestere. For noen år siden tok brødrene over familiebedriften.

BESTEFAREN

Tidene forandrer seg. Deres bestefar kom fra Oslo, han flyttet til Eide, og der begynte han som rørlegger etter noen år.

Det var i 1955. Bestefaren het Ivar og startet «I. Brovold Rørleggerforretning».

Ivars sønn, og brødrenes far, Jan Arild

Brovold (68), husker godt at han var med på jobb da han var liten gutt på 1960-tallet.

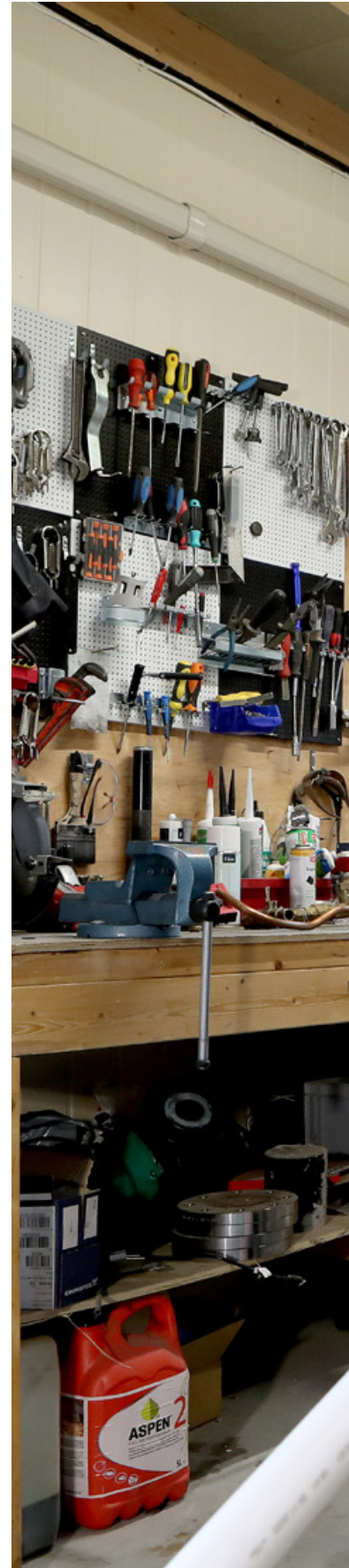
– Jeg var med far da han arbeidet som rørlegger på gårdene rundt omkring i bygda. På gårdene fikk vi servert middag klokka 12.00 og ettermiddagsmat klokka 17.00, minnes han.

BEGYNT TIDLIG

Jan Arild begynte å arbeide litt allerede da han var ti år gammel.

– Jeg skulle gjenge rør. Men jeg var ikke sterk nok til å gjenge de galvaniserte stålrørene på den vanlige måten. Derfor koblet jeg til et ekstra rør på håndtaket til rørleggertanga, og hang oppå dette. På den måten greide jeg å gjenge rørene.

– Jeg har mange gode minner fra disse årene, sammen med min far, sier Jan Arild Brovold. →

PLASTRØR: Brødrene Christen (t.v.) og Øyvind Brovold demonstrerer jobbing med plastrør. Før i tiden var det mye mer metall og tyngre jobbing.

“ Vær oppdatert på nye produkter og ny teknologi, det er veldig viktig. I stedet for å lære bort utdaterte ting er det bedre å være med og arbeide ute i bedriftene og ta etterutdanning for å bli oppdatert.

RØRLEGGERBRØDRENE

Tidene forandrer seg gradvis. Teknikken også. Når rørleggerne er ferdige med sitt oppdrag ett sted nå for tiden, må de haste videre til neste jobb. Nå gjenger de nesten aldri rør, slik de gjorde mye fram til for noen år siden. Rørene presses for det meste sammen med en maskin.

BLITT ENKLERE

– Nå er det mye enklere og raskere, sier dagens rørleggere Christen og Øyvind.

Dette er ett av tusen eksempler på framgang i teknikken i løpet av to generasjoner.

– Rørleggeryrket er blitt mye lettere på mange måter de senere årene. Det er ikke fysisk hardt slik det var. Det er lite stål- og metallrør nå. Vi bruker mest plast, sier rørleggerne.

De bruker sjelden en stor og tung rørtang, en liten rørtang er tilstrekkelig for å utføre arbeidet. Bøye rør var også veldig tungt før i tiden. Mange nye teknikker og tekniske hjelpemidler er kommet de senere årene. Bransjen er også blitt sikrere, ved at det legges svært stor vekt på blant annet verneutstyr og helse, miljø og sikkerhet – HMS.

LIVETS SKOLE

– *Hvilken utdanning tok du, rørleggermester og pensjonist Jan Arild Brovold?*

– Jeg lærte faget av min far og ved å jobbe, prøve og feile. Jeg har gått livets skole.

Jan Arild Brovold snakker om håndbåren kunnskap fra generasjon til generasjon, fra læremester til den som skulle lære faget, slik det var før i tiden.

På en måte er det slik rørleggerbrødrene også har lært faget, ved å tilegne seg kunnskap fra sin far og læremester.

– Da jeg gikk på vg2 på videregående skole, arbeidet jeg i bedriften til far en dag i uka, i stedet for å være på skolen, for å lære mer, sier Øyvind. Slik var det også da Christen gikk på videregående skole.

– Vi har lært det meste i rørfag av vår far og

ved å prøve og feile selv, sier de. Men på fagskolen lærte de mye om lover og regler, prosjektering og dokumentasjon som er nyttig for bedriften i en tid med stadig nye regler og mye byråkrati, sammenlignet med den gang da.

VÆR OPPDATERT

– *Hvilke råd har dere til lærerne i videregående skole, hvor de skal gi best mulig kunnskaper til kommende rørleggere?*

– Vær oppdatert på nye produkter og ny teknologi, det er veldig viktig. I stedet for å lære bort utdaterte ting er det bedre å være med og arbeide ute i bedriftene og ta etterutdanning for å bli oppdatert. Ta oppdateringskurs. Utnytt leverandørene av de forskjellige produktene. Leverandørene kan bidra med både materiell til skolene og til å holde kurs.

– Hva er nytt i yrket? Hvilke nye systemer er kommet? Hvilke nye måter gjøres ting på? Vær nysgjerrig på dette og bli oppdatert, så blir undervisningen også oppdatert og virkelighetsnær, sier brødrene.

TIDSLINJEN

Her er tidslinjen i rørleggerfamilien:

► Bestefar Ivar startet «I. Brovold Rørleggerforretning» i 1955.

► Da Jan Arild tok over bedriften på 1980-tallet, byttet han navnet til «I Brovold & Sønn». Han arbeidet til sammen 51 år som rørlegger før han ble pensjonist for noen år siden.

– Jeg trivdes på jobben, og gledet meg til å gå på arbeid. Nå synes jeg det er artig å hjelpe til med å rydde og bestille varer. Jeg går hjem når det passer meg, sier han.

► Da sønnene Christen og Øyvind tok over i 2017, ble bedriften igjen omdøpt, denne gang til Brovold VVS. VVS er en forkortelse for varme-, ventilasjons- og sanitærteknikk.

– Det var lett å ta over en så veldrevet bedrift, sier Øyvind.

– Drive selv gir en annen hverdag, med mye mer administrativt ansvar og ansvar for personalet. Det er veldig fint og utviklende å drive en bedrift, sier Christen.

Bedriften har totalt fem ansatte, inkludert dem selv. To av de ansatte er voksenlærlinger i rørfaget. En stor butikk på Eide har de også. Da vi møtte dem, hadde de så mye å gjøre at de skulle ansette en person på kontoret.

TOSKESKAP

Da brødrene tok over bedriften, ble Christen daglig leder. Det var han i mange år fram til nylig. Nå er Øyvind daglig leder og arbeider mest på kontoret, Christen er mest ute på oppdrag.

– Kan dere som driver Brovold VVS, huske noen spesielle episoder fra deres ungdom, med tanke på rørlegging?

Rørleggermester Christen svarer.

– Da jeg og Øyvind var hjemme alene en gang, skjedde det et uhell. Jeg var 18 år og han 15 år. Vi kastet kinaputter ned i do, hvor de eksploderte, slik

at bunnen i do'en gikk i stykker og vannet sprutet rett i taket. Så da måtte vi ned på jobben og hente en ny do. Vi monterte den nye do'en på plass. Den fungerte, minnes Christen.

Deres far ser tilbake på denne historien på en annen måte.

– Dette var ikke et uhell. Dette var toskeskap, fastslår Jan Arild.

– *Hvordan opplever dere rørfaget nå for tiden?*

– Vi som driver en liten bedrift, har svært variert arbeid, sier brødrene. De utfører alt fra små jobber som å skifte en kran på et bad og bytte et toalett, til store oppdrag med røropplegg og baderom i nye boliger. Det blir også noen akuttjobber, når kloakk tetter seg, eller når det oppstår vannlekkasje.

– *Hvordan ser der på fremtiden i rørleggerfaget?*

– Dette er et veldig interessant fag. Vi har en veldig fin jobb. Fremtiden ser lys ut. Vi blir aldri arbeidsledige, sier rørleggerbrødrene Christen og Øyvind Brovold. ●

MYE ER FORANDRET:

Christen holder en stor og tung rørtang. Øyvind holder en gjengetang. Dette var redskap som deres far Jan Arild brukte mye i sin tid som rørlegger. Nå brukes mest lettere redskap og nye teknikker.

BJØRNHOLT VIDEREGÅENDE I OSLO SYDØST:

Fellesskap, mestring og likeverd

Det nærmer seg storefri, og miljøarbeider Sajid Malik skynder seg for å låse opp gamingrommet. I idrettshallen rigges det til volleyballturnering, og du kan høre klikkene fra bordtennisballene. På Bjørnholt videregående skole er det ekstra viktig at elevene trives.

TEKST OG BILDER KARI KLØVSTAD

Det er ikke noe snakk om hvor høyt karaktersnitt du må ha for å komme inn på Bjørnholt vgs. Det er rundt 550 elever på skolen, og alle som søker, kommer inn. Mange bor i nabolaget her sør i Oslo, men en del unge som ikke kommer inn ved andre skoler i byen, blir også plassert her.

– Vi er på mange måter en bygdeskole. Jeg kjenner foreldre, søsken, fettere og kusiner, sier May-Brit Lomsø, som er koordinator for miljøarbeiderne. Hun har snart 20 års erfaring fra skolen og legger ikke skjul på at det er mange unge som sliter.

– Jeg skulle bare være på skolen i et år, men ble spurt om å være med i et nytt miljøteam.

Og for å si det med sangtittelen til Henning Kvitnes: «Evig eies kun et dårlig rykte». Googler du Bjørnholt vgs. får du raskt opp ord som vold og trusler. Dette har også vært en del av hverdagen, og for å sette det litt i perspektiv: Da skolen åpnet, var det rundt 1000 elever, nå er dette halvert. Det startet med en baseskole, der noen hadde klasserom i åpne fellesarealer. Nå har alle klassene tilgang på klasserom/verksted i undervisningsøktene.

Det er ytterst få skoler som jobber så steinhardt for å ta best mulig vare på mangfoldet av elever. Da svir det at det den aller første dagen dette skoleåret ble varslet om at en elev var kuttet i beinet, og det ble full politiutrykning. Så roet det seg.

STOR ELEV TJENESTE

Bjørnholt vgs. har tre ord som skal lede dem i riktig retning. Det er fellesskap, likeverd og mestring, og her har elevtjenesten en viktig oppgave. Den består av 18 personer og ledes av Gro Bergan. Hun har vært på skolen siden 2009 og var tidligere rådgiver.

– Elevene skal få en meningsfylt hverdag, så de trives og utvikler seg. Det er viktig at de unge lærer å kjenne seg selv og forstår egne valg og tanker, sier Gro Bergan. Her er samarbeid et viktig stikkord.

Under elevtjenesten finner vi blant andre rådgivere, miljø-

VOLLEYBALL: Miljøarbeider Sajid Malik (nummer tre fra venstre) sammen med elevene som følger med på volleyballturneringer i storefri.

MEKLERE: Skolen har rundt 20 elevmeklere, og tre av dem er fra venstre Weronika Maria Caston, Mehek Afsha Chaudhry og Arya Modgil. Her er de på Rådhusplassen, som er et uformelt møtested på skolen.

“Vi har gått på en annen skole tidligere. Her på Bjørnholt er det så bra miljø at vi vil aldri bytte

arbeidere, elevmeklere, Nav-veileder, helsearbeidere og mangfoldsarbeidere. Alle er samlet rundt Rådhusplassen. Dette er et uformelt fellesområde, der det bare er å slå seg ned for dem som har lyst, og den egner seg godt for en uformell prat.

Det er flere årsaker til at elevene ikke strømmer til Bjørnholt vgs. Dette er den eneste videregående skolen helt sør i Oslo, veien er lang for mange, og det finnes ingen T-bane like i nærheten. På den annen side er det populært blant ungdomsskoleelevene i nabolaget å velge noe nytt. En del drar derfor til videregående skoler inne i byen.

– Vi ser også at mange prøver seg ute, men kommer tilbake. Da sparer de reisetid, og vi ser at de får bedre karakterer, sier Sajid Malik Hussain, som vanligvis bruker en forkortelse

av navnet. Han er en erfaren miljøarbeider og har ansvaret for mange av elevaktivitetene som skjer utenom undervisningstiden.

ET TRYGT FORBILDE

Det er storefri, og elevene kommer ruslende fra klasserommene. Sajid Malik skynder seg for å låse opp gamingrommet. Det har faste åpningstider, så de unge ikke skal bli fristet til å stikke seg bort her når det er undervisning. Snart sitter det gutter ved alle skjermene, som spiller og småprater. De er også vant til at Sajid Malik er med.

– De unge synes det er kult at jeg kan spille og chillen i arbeidstiden, men de ser ikke det jeg gjør bak lukkede dører, →

DE VOKSNE: De tre fra elevtjenesten er fra venstre leder Gro Bergan og miljøarbeiderne Sajid Malik og May-Brit Lomsø.

sier miljøarbeideren. Han legger gjerne inn en anbefaling om å bli barne- og ungdomsarbeider, for der finnes det mange muligheter. Selv har han vært i jobben siden 2006, og har tatt fagbrev.

– Elevene vi har her, er snille, men du ser når noen trenger litt mer oppfølging eller en ekstra pause. Da må vi finne ut bakgrunnen for dette, og det er mange uformelle samtaler. Rådgiveren blir også koblet inn tidlig, sier Sajid Malik, som er født i Tønsberg og har foreldre fra Pakistan.

Nå er miljøarbeideren involvert i prosjektet «Hvor er mine brødre» i regi av OsloMet, som har en avdeling på Holmlia, der han følger opp Bjørnholt-elevne som deltar. Målet er å rekruttere menn med flerkulturell bakgrunn til å velge yrker som barnehagelærer, lærer og barnevernspedagog.

– Jeg har jobbet på Bjørnholt så lenge, og ser at innsatsen vår gjør en positiv forskjell.

Neste stopp for miljøarbeideren er på tribunen til idretts-hallen, som henger sammen med skolen. Her rigges det til volleyballturnering i storefri, og flere elever har stilt seg opp for å heie på sine. Fleipen sitter løst, og Sajid Malik glir raskt inn blant de unge.

NULLTOLERANSE

De voksne på skolen er tett på de unge.

– Vi har nulltoleranse for vold, hærverk og rus, sier Gro Bergan.

De ansatte har lært av alle situasjonene, derfor er det ingen

“Vi har gode rutiner for å håndtere konflikter. De unge kan si fra til oss, og vi finner ut av det sammen.

MILJØARBEIDER SAJID MALIK HUSSAIN

som kommer til skolen for å gjøre opp etter helgens krangel. Skulle det dukke opp uvedkommende, blir de raskt oppdaget.

– Vi har gode rutiner for å håndtere konflikter. De unge kan si fra til oss, og vi finner ut av det sammen, sier Sajid Malik. Mekling der det skrives en kontrakt, er én løsning. Stikkordet er trygg læring, og dermed blir de fleste sakene løst.

Mange av problemene oppstår i den digitale verden, der noen sprer falske rykter, og andre hausser dem opp. For å hindre konflikter har miljøarbeiderne også tett kontakt med lærerne.

Sajid Malik kan være direkte.

– Det hender jeg setter ned foten og hever stemmen. Da kan en elev få høre at når han er en minoritet som arbeidsgiverne sliter med å si navnet på, må han sørge for å ha et vitnemål med god orden og gode karakterer.

– Samtidig må vi ha tro på elevene, og se hele karakteren, legger Gro Bergan til.

ELEVMEKLERNE

På skolen er det en gruppe på rundt 20 elevmeklere, som er en del av elevtjenesten. Mehek Afsha Chaudhry (17), Weronika Maria Caston (17) og Arya Modgil (17) er tre av dem.

– Vi er en miniversjon av miljøarbeiderne og blir brukt ved behov for å sørge for at det er sosialt og trygt her på skolen, sier Mehek Afsha Chaudhry. Hun legger til at de også samarbeider med elevrådet.

– *Hva er de vanligste sakene der dere må mekle?*

– Nettkrangling. Den starter gjerne utenfor skolen og blir tatt med inn her, og både gutter og jenter kan være like ille. Vi må høre på begge sider, og så ta begge parter inn til en prat. Blir det for vanskelig, må vi avgjøre om det trengs voksne, og dreier det seg om vold mellom to, er det alltid miljøarbeiderne som må komme.

– *Hva er det vanskeligste?*

– Å komme i mål. Det kan ta en evighet å løse opp i kranglene. Mye bygger på misforståelser, og rundt er det andre elever som hausser opp situasjonen, forteller de tre elevmeklerne.

I oppholdsrommet ved bordtennisbordene sitter tre jenter og småsnakker i storefri. Da de ser at det er en journalist på besøk, vil de gjerne skyte inn:

– Vi har gått på en annen skole tidligere. Her på Bjørnholt er det så bra miljø at vi vil aldri bytte, understreker trio, som synes det er urettferdig at skolen har dårlig rykte.

AKTIVITETER PÅ FRITIDEN

Sajid Malik og de tre andre miljøarbeiderne er i gang med å

YRKE BESØKER

SPILLER GJERNE: Det er mange aktiviteter i storefri, og miljøarbeider Sajid Malik spiller gjerne mot elevene. Her er motstanderen Haider Iqbal.

FAKTA

- Bjørnholt skole ligger helt sør i Oslo og har ca. 550 elever.
- Den har yrkesfagene informasjonsteknologi og medieproduksjon og elektro- og datateknologi, der du kan velge drondefag andre året. I tillegg kommer studiespesialisering og IB.
- Skolen har en elevtjeneste på 18 personer, og i tillegg rundt 20 elevmeklere.
- Skolen har elever og ansatte med bakgrunn fra veldig mange nasjoner, noe de blir oppfordret til å være stolte av.

planlegge en futsal-cup på skolen, og han og kollegene har også gått i spissen for mange andre prosjekt på fritiden. De setter stor pris på at elevene også vil være med under planleggingen av aktivitetene.

På Bjørnholt vgs. er det åpne dører i høst- og vinterferien, og det er også mulig å komme innom på begynnelsen av sommerferien.

– Når vi har aktiviteter, så får ikke de unge så mye dødtid. Da ser vi at det også blir stillere i nabolaget her, sier Sajid Malik.

For å ta seg av så mange unge, kreves det ressurser, men miljøarbeideren synes det er synd at det blir færre offentlige prosjektmidler for hvert år.

Mange unge jobber frivillig under aktivitetene.

– De er sosialt aktive, viser engasjement og kan også være med og mekle under konflikter. På denne måten får vi se deres sterke side, og vi kan belønne det med å gi dem en god referanse de kan ta med seg videre, sier Sajid Malik.

Han oppfordrer alle skoler til å følge med på trendene, for de endrer seg raskt. Det kan være alt fra å ha med fyrverkeri på skolen til å ta selfie når de utløser brannalarmen.

– Slikt tar vi tak i raskt.

Lurer du litt på om det er noe kjent med Sajid Malik, kan vi hjelpe deg litt. Han har hatt roller i flere norske serier, og han har vært å se i «Hjem til jul». Kontaktnettverket er stort, og han pleier å tipse ungdommene som viser interesse for skuespill, om aktuelle castingroller. ●

ANNONSE

Bestill annonser for 2026

Utgivelsesplan
annonsefrist/utgivelsesdato

- 1 **11. februar** / 13. mars
- 2 **22. april** / 29. mai
- 3 **9. september** / 9. oktober
- 4 **4. november** / 4. desember

Visste du at annonser hos oss sees av 16 000 lesere?

ANNONSEKONTAKT
Grethe Ånerud i HS Media
E-post: utdanning@hsmedia.no
Telefon: 92 83 68 30

utdanningsnytt.no/annonser

FOTOREPORTASJEN

Turid og Emily hos Mester Grønn

LÆRLINGEN: Turid Drivdal
trodde ikke hun var kreativ.

Blomsterglad utdanning

Praksiselev Emily lukter på salgsfaget, mens
lærling Turid blomstrer i blomsterhavet.

TEKST Wenche Schjønberg BILDER WERNER JUVIK

“Jeg trives i blomsterbutikken,
og jeg trives med kunder.

EMILY (17)

“Jeg trodde ikke jeg hadde kreative evner, og jeg tok bachelor i europeisk språk.

TURID (27)

27-årige Turid Drivdal fra Kristiansand hadde aldri trodd at blomster skulle bli hennes levevei. Før hun forsto at jo da, hun har så visst kreative evner.

Dessuten: Kombinasjonen kunder og blomster er en fantastisk arbeidshverdag.

Så om ett år er hun blomsterdekoratør.

YFF

Rett ved Turid – bak disken – jobber 17 år gamle Emily Havnås fra Langhus. Hun er vg2- elev på salg, service og reiseliv på Drømtorp videregående skole. Hun har YFF-utplassering i blomsterbutikken én dag hver uke. Og akkurat nå lurer hun på om hun skal bli lærling i salgsfaget – kanskje i en blomsterbutikk, eller velge påbygg?

– Jeg trives i blomsterbutikken, og jeg trives med kunder. Folk blir så glade av blomster, sier Emily, før hun raskt svarer på spørsmål fra en av kundene. Det er snart jul, og det er travelt.

JULESTEMNING

Vi møter lærlingen og praksiseleven på en av →

TRE BLIDE DAMER: Turid Drivdal, Sunniva Aasgaard og Emily Havnås har pyntet til jul.

Mester Grønns blomsterbutikker, smart plassert ved den største matbutikken på Ski Storsenter. Det er over en måned til julaften, men absolutt julestemning i butikken – og det tiltrekker mennesker.

En av de erfarne som tar seg av lærlingen og praksiseleven, er Sunniva Aasgaard.

– *Du trives blant blomstene?*

– Ja, og med kunder. Her får vi begge deler – det er ikke bare blomstene som gjør meg glad, du må ha menneskene også, sier hun og forteller at hun har vært over 30 år i faget.

GODT SAMARBEID

Sunniva liker også å ta imot gode praksiselever og

“ Det er viktig at elevene spør når det er noe de lurer på, jeg sier alltid at det er bedre at de spør om ting enn at de ikke spør om noe.

BLOMSTERDEKORATØR SUNNIVA AASGAARD

læringer, og er svært fornøyd med samarbeidet med nærskolene, Drømtorp vgs.

– *Hva gjør de som er bra?*

– De besøker elevene når de er utplassert her hos oss i YFF-faget. Det er viktig. Og så er de nøye med å velge elever som passer hos oss, som hun her, sier Sunniva og snur seg mot Emily.

– Hun passer her, og derfor har hun fått ekstrajobb her også. Det er viktig at elevene spør når det er noe de lurer på, jeg sier alltid at det er bedre at de spør om ting enn at de ikke spør om noe. Å stille spørsmål om arbeidet er den beste måten å lære på, sier hun.

Lærling Turid Drivdal gikk studiespesialisering på Kristiansand katedralskole, Gimle før hun tok siste året på studiespes. på Risør vgs. Deretter begynte hun som deltidsansatt hos Mester Grønn i Kristiansand mens hun studerte på Universitet i Agder.

– Jeg trodde ikke jeg hadde kreative evner, og jeg tok bachelor i europeisk språk. Så flyttet jeg til Oslo, og hadde helt andre planer, men så leste jeg om at det var mulig å bli blomsterdekoratør som voksen, det var noen jeg kjente, som hadde delt informasjon om skolen på Facebook, og da begynte jeg på grunnopplæring for voksne gjennom BLOK – Blomsterdekoratørfagets Opplæringskontor, forteller hun.

Nå er hun andreårs lærling etter først å ha gått et år på kurs gjennom BLOK, hvor hun fortsatt får teoretisk opplæring.

– *Hva lærer du der?*

– Det er både opplæring i kundebehandling, fargelære og stilhistorie. Som blomsterdekoratør skal du også kunne mye om tradisjonelle høytider som bryllup og begravelser, hvor blomster tradisjonelt har stor betydning, og hvordan ulike kulturer og religioner markerer disse, sier hun.

Turid tar fortsatt en del kurs gjennom BLOK, men er nå først og fremst lærling på heltid.

Hun trives veldig godt på Mester Grønn på Ski, og regner med fortsatt jobb i blomsterfaget etter at hun er ferdig med fagbrevet om et års tid. ●

Elise gikk fra rørleggermaskot til kloakkdame og topplerer

Det har vært mye rør i familien til Elise Thue-Nilsen (76) og gode koblinger som har holdt dem sammen. Men det var ingen selvfølge at jenta i huset skulle bli en foregangskvinne som ble lagt merke til over hele landet.

TEKST OG BILDER KARI KLØVSTAD

I 1972 prydet Elise Thue-Nilsen hele førstesiden av Norsk Ukeblad. «De kalte henne kloakkdama» var tittelen. Det ble virkelig lagt merke til da Norge fikk sin andre kvinnelige rørlegger, og i Nord-Norge var hun den første. En mer dristig forespørsel kom også fra ukepressen, men den takket hun bestemt nei til. Vi skal se nærmere på dette, men først tilbake til nåtiden.

Elise Thue-Nilsen bor i dag i en romslig leilighet med panoramautsikt over innseilingen til Bodø. Blikket glitrer, omringet av knallblå, runde briller, og den asymmetriske sveisen vitner om at her er det ei kvinne som liker å gå sine egne veier. Hjembyen byr også på rikelig med underholdning for den fotballfrelste, så hun er ofte å se i gult og svart, heiende på sitt kjære Bodø/Glimt. Og hun er sikker på at datteren Nina også gleder seg over kampene, selv om hun ikke kan uttrykke det med ord.

Selv om det nå er mange år siden Elise Thue-Nilsen var i rørleggerbransjen, har den store innsatsen hennes festet seg. I 2024 ble hun tildelt Ingeborg-nettverkets hederspris, som går til kvinner som har utmerket seg i faget. Den henger høyt.

EN KJÆRLIGHETSHISTORIE

Hele denne rørleggersagaen startet med Elises svenske morfar, Alfred Nilsson. Han var fra Helsingborg og hadde gått i lære i hjemlandet, men det var dårlig med jobber for håndverkere, så han tok turen nordover til Oslo. Som spesialist i varmeanlegg ble han sendt rundt. Svenneprøven tok han i Trondheim, før han fikk jobb på det gamle sykehuset i Bodø.

– I byen var det ingen rørleggerbedrift, så bestefar startet sin egen i 1926. Men jeg var bare tre år da han døde, så jeg husker ham ikke, sier Elise.

Men tilbake til historien, der kjærligheten tok

styringen. Alfreds datter dro til Oslo for å gå i kokkelære. Hun bodde hos ei tante, og fikk ei venninne fra Kragerø. Henger du med? Denne venninnen kjente også en gutt fra hjembyen, som gikk i rørleggerlære i hovedstaden, og han ble kjæreste med jenta fra Bodø.

– Så som du ser, traff mamma og pappa hverandre i førkrigstida. De giftet seg i 1946, og fikk hus i Bodø i bryllupsgave, så da var det avgjort hvor de skulle bo, forteller Elise, som er enebarn. Byen var bombet sønder og sammen, og det var mye som skulle bygges opp.

– Pappa fikk jobb hos svigerfaren sin, og jeg ble født i 1949. Da bestefar døde tre år senere, tok pappa over driften av Alfr. Nilsson AS.

Gjennom faren fikk Elise en sterk tilknytning til

Var blå russ i hjembyen og gikk ut i praksis som rørlegger. Året etter begynte hun på et treårig ingeniørstudium på VVS-linjen ved Trondheim tekniske skole, som eneste jente.

Tok svennebrev som rørlegger etter å ha gått i lære.

Solgte familie-konsernet som da hadde vokst til 200 medarbeidere.

Ble tildelt hedersprisen fra Ingeborg-nettverket.

1949

1968

1972

1976

1980

1999

2014

2024

2025

Elise Thue-Nilsen ble født i Bodø.

Fortsatte på toårige studier i økonomi og administrasjon ved distriktshøgskolen i Bø.

Overtok ledelsen i familiekonsernet Alfr. Nilsson AS.

Opprettet Nina Thue Nordviks legat, som skal gi bidrag til arbeid og tiltak for funksjonshemmede i Bodø og omegn etter at Elise er død.

Er pensjonist, og bruker mye tid på datteren Nina, som er sterkt funksjonshemmet.

RØRLEGGER: Ute på jobb som rørlegger.

UKEBLAD: Unge Elise prydet førstesiden i Norsk Ukeblad, som landets andre, kvinnelige rørlegger.

Kragerø og besteforeldrene der, og hun har fortsatt to byer i sitt hjerte.

DE FINESTE ORDENE

– *Hva skulle du bli da du var liten?*

– Lærer i Kragerø. Jeg koste meg alltid der i to måneder om sommeren, og jeg var så glad i bestemoren min. Hun tok meg på fanget og hadde all verdens tid, og jeg husker hun laget enervann og vasket håret mitt så det skulle bli skinnende og fint.

Hjemme i Bodø var Elise som en liten maskot i bedriften, og syntes det var helt naturlig å være der blant rørleggerne og se hva som foregikk.

En hendelse fra barndommen har festet seg ekstra godt.

– Pappa og jeg var ute og gikk, og han holdt meg i hånda. Da møtte vi en mann som sa: «Det var synd du ikke fikk en gutt.» Pappa svarte: «Jeg vil ikke bytte henne bort mot 1000 gutter!» Det var fine ord å ta med seg, sier Elise.

Barnedrømmen om å bli lærer forsvant, og etter realskolen ble det økonomisk gymnas.

– Da jeg var ferdig med disse tre årene, var jeg skolelei og hadde ikke lyst til å fortsette, men jeg gruet meg veldig til å si det til pappa. 1. mai var vi på fjellet og gikk på ski, og jeg hadde forberedt meg på reaksjonene og samlet mot: «Jeg vil ikke gå mer på skole.» Far snudde seg og svarte med fire ord: «Det er ditt liv.» Så gikk han videre. Mitt neste spørsmål var om han hadde jobb til meg, og det som var ledig, var en skrivemaskindamejobb, forteller Elise.

BLE KLOAKKDAMA

Etter å ha vært russ, tok hun kontorjobben, samtidig som hun undersøkte litt.

“Jeg var glad i matte og kunne tenke meg noe teknisk, så jeg festet meg ved VVS-linjen ved Trondheim tekniske skole. Men for å komme inn måtte jeg ha ett års praksis, og tenkte på rørleggerfaget.”

SVENNEBREV: På hjemmekontoret til Elise henger det tre svennebrev. Det er hennes, farens og bestefarens.

LIVET OPPSUMMERT:

Da Elise Thue-Nilsen fylte runde år, fikk hun ei stor scrapbook av ei venninne. Der er nesten hele livet hennes oppsummert i tekst og bilder.

– Jeg var glad i matte og kunne tenke meg noe teknisk, så jeg festet meg ved VVS-linjen ved Trondheim tekniske skole. Men for å komme inn måtte jeg ha ett års praksis, og tenkte på rørleggerfaget. Far sa ja, og da jeg lurte på når jeg kunne begynne, var svaret «i morra». Han ble så glad, mens mor reagerte motsatt. Hun ville heller at jeg skulle bli kokk, som henne, sier Elisa.

Faren visste at hadde datteren først bestemt seg for noe, ble det sånn.

Elise forsto ingen ting av all oppmerksomheten hun fikk da hun ble den første kvinnen i rørleggerfaget i Nord-Norge, og det hadde vært bare én før henne i hele landet. Hun fikk tilnavnet «kloakkdama», selv om det var noe av det hun drev minst med. Faren var veldig stolt av Elise, men hadde gitt klar beskjed om at hun ikke skulle ha noen fordeler.

– Jeg koste meg og tenker at alle ingeniørene skulle hatt et års praksis ute i faget.

På denne tiden var ingen ting tilpasset kvinner i yrket. Kjeledressene og arbeidshanskene var laget for mannfolk, og du måtte belage deg på å tisse ute i skogen.

Den unge foregangskvinnen håndterte henvendelsene fra aviser og ukeblad, men én var litt spesiell.

Kunne hun tenke seg å stille opp til fotografering for et mannfolkblad, der tittelen skulle være «rørlegger i bikini»? Den takket hun nei til.

Etter dette året studerte Elise tre år på VVS-linjen ved Trondheim tekniske skole, der hun også var eneste jente. Og da hun var i sving, tok hun to år med økonomi og administrasjon ved distriktshøgskolen i Bø i Telemark.

– Selv om jeg hadde fått god utdanning, irriterte det meg at jeg ikke hadde svennebrev, så jeg ringte rundt. I Oslo var det trekning for å komme inn. Den tapte jeg, men fikk plass i Mo i Rana, der Alfred Nilsen AS hadde en avdeling. Der gikk jeg i lære, og pappa ga beskjed om at de skulle kjøre meg hardt under utdannelsen.

På skolen hadde Elise praksis om dagen, mens hun underviste de andre rørleggersvennene i teori på kveldstid.

– Jeg gikk opp til svenneprøven og var stolt av at de små hendene mine hadde klart det de hadde kjempet for.

RETT TIL TOPPS

Kort tid etter at svennebrevet var undertegnet, sluttet økonomisjefen i familiebedriften.

“Jeg har gjennom hele karrieren fått positive tilbakemeldinger fra mannlige kolleger og samarbeidspartnere som har satt pris på at jeg som kvinne har andre perspektiver og tanker.

– Jeg hadde ikke lyst til å nordover igjen ennå, men far hadde hjulpet meg med utdannelsen, så jeg syntes det var rett å gi noe tilbake.

For Elise var det rart å flytte til Bodø etter så mange år borte, og hun steg raskt i gradene. Som 30-åring tok hun over som daglig leder av bedriften, som stadig vokste.

– Pappa stolte på meg, men vi diskuterte mye, og kranglet også bak lukkede dører, men utad sto vi sammen.

Farens to viktigste råd var: Ikke lov noe du ikke kan holde, og vær rettferdig.

– Som leder hjalp det enormt at jeg kunne faget, ellers hadde jeg ikke stolt så mye på meg selv.

Fra bestefarens spede begynnelse vokste firmaet nå til åtte avdelinger spredd over store deler av Nord-Norge, og det ble også utvidet med en grossistdel.

Elise Thue-Nilsen var en vellykket leder, som ble lagt merke til, og hun var også den første kvinnen i styret i Nordlandsbanken, nå DNB, der hun satt i to lange perioder. Senere er det blitt mange verv og andre oppgaver. Rørleggeren har også engasjert seg i Mesterbrevsnemnda, for hun mener det er viktig å sørge for seriøsitet i bransjen.

ALDRI FØLT MEG RIK

Googler du navnet til Elise, får du raskt opp Bodøs rikeste, tett fulgt av millionsummer. Hun solgte bedriften i 1999, og det var store beløp i omløp.

– Jeg har aldri følt meg rik, og mislikte sterkt at avisene ringte for å få kommentarer da skattemeldingen var klar. Grunnen til at jeg solgte, var at mannen min ble alvorlig syk og vi hadde en multihandikappet datter, så det ble for mye, selv med en fantastisk stab, sier hun.

Etter et hektisk liv var ikke overgangen enkel. Etter at firmaet var solgt, gikk hun helt i kjelleren.

– Det var ingen som var interessert i meg mer, og jeg var lei meg og hadde lyst til å være inne alene og trekke dyna over hodet. Men jeg hadde Nina, og klarte å snu det hele. Du må sørge for å tenke gode tanker og være positiv.

En del penger er gått til å opprette et legat i datterens navn. Der kan lag og foreninger i Bodø og omegn søke om midler til tiltak som vil komme funksjonshemmede til gode, etter at Elise er død.

FIKK HEDERSPRIS

Jentene har ikke strømmet til rørleggerbransjen, men

utviklingen har gått sakte i riktig retning. I 2024 var det 231 kvinnelige rørleggerlærlinger, og dette utgjør 10,9 prosent av alle som har valgt faget. Likevel viser bransjestatistikken at 97 prosent av aktive rørleggere fremdeles er menn.

– Har du noe forslag til hvordan dere skal nå de unge?

– Vi må få komme inn i klassene og presentere yrket vårt.

Elise Thue-Nilsen er ikke glemt som foregangskvinne, og i 2024 fikk hun Ingeborg-nettverkets hederspris. Den deles ut av organisasjon som er for «kvinner i rør».

Elise har sett at det gjør noe med et arbeidsmiljø når det er både kvinner og menn representert. Et sted hun jobbet, hang det bilder av lettkledde kvinner på veggen, men en dag var de borte.

– Jeg hadde ikke sagt noe, men fikk som forklaring at det ikke passet seg når jeg hadde begynt der. Jeg har også gjennom hele karrieren fått positive tilbakemeldinger fra mannlige kolleger og samarbeidspartnere som har satt pris på at jeg som kvinne har andre perspektiver og tanker, sier Elise.

Som pensjonist er hun stadig på farten. Hun møter klassevenninner fra «Syvende piker C» og synger allsang med «Oktøttan», åtte damer som møtes en gang i måneden. Mest tid går det til å være sammen med datteren, Nina, som bor på et sykehjem ikke så langt unna. Og så kler de seg i gult og svart og heier på Bodø/Glimt, sammen med resten av byen. Det har vært mye å juble over de siste årene, og i Kragerø står det fortsatt et hus og venter på besøk. ●

Ingeborg-nettverkets hederspris

deles ut ved spesielle anledninger til en enkeltperson som har lagt ned en stor og betydelig innsats for kvinner i rørbransjen, over lang tid.

I begrunnelsen for hvorfor Elise Thue-Nilsen fikk den, står det blant annet:

Du ble Norges andre kvinnelige rørlegger, og en av Norges første kvinnelige VVS-ingeniører.

Du ledet Nord-Norges største rørleggerkonsern, og fikk gjennom verv i landsstyret i VVS tekniske forening, i særoppgåve å rekruttere flere kvinner til bransjen.

Du lærte opp gutta i bransjen mens du fortsatt gikk i lære.

Du gikk foran, våger å bruke stemmen din, og hadde mot til å være pådriver for forandringer og forbedringer.

På din ferd har du bidratt til å øke både likestilling og mangfold.

Du har gjort det lettere å være kvinne i rørbransjen og byggenæringen.

Møbeltapetsereren som har **FIRE LÆRLINGER**

Mange små håndverksbedrifter kvier seg for å ta inn lærlinger. Møbeltapetserer Lene Bergstrøm har fire.

TEKST OG BILDER TERJE HANSTEEN

“Man må være glad i søm og håndarbeid, ikke være redd for å bli møkkete og klare en fysisk tung jobb. Tålmodig og interessert må man også være.

MØBELTAPETSERER LENE BERGSTRØM

FLINKE: – Jeg har en gjeng med veldig flinke lærlinger, sier Lene Bergstrøm. Fra v.: lærling Hilde Riiser, læremester Lene Bergstrøm og lærling Marianne Stenersen.

LÅVEN: For Hilde Riiser er drømmen å starte egen møbeltapetsererbedrift på låven hjemme i Hobøl.

Det hele begynte med at Lene slet med ei vond skulder, og hun skjønte etter hvert at hun hadde behov for hjelp. Først ble Marianne Stenersen (55), som tidligere blant annet hadde jobbet som modellør, designer og produktutvikler, ansatt. Det skjedde for fire år siden. For halvannet år siden begynte så Lene å ta inn lærlinger. Lene Bergstrøm AS er nå en selvstendig lærebedrift, mens fylkeskommunen tilbyr kurs og samtaler. Deretter kom Malene Nyhagen (32) inn som lærling for et drøyt år siden, og i fjor tok også Hilde Riiser (34) og Ingrid Martinsen (23) til. Pluss Marianne, som også ble lærling. I løpet av kort tid hadde Lene skaffet seg hele fire lærlinger.

– Jeg hadde jobbet som optiker i 12 år og mistriivdes av ulike grunner. I familien min på Ørsta er det flere som i mange år har jobbet hos en møbelgrossist, så jeg er nok påvirket av dem. Jeg liker også håndverk, og dessuten er jeg veldig glad i å ta vare på gamle ting. Og jeg liker gjenbruk. I lang tid hadde jeg fulgt Lene på Instagram, og til slutt ringte jeg henne. «Vi får ta en prat», sa Lene, og i juni i fjor var jeg i gang som

lærling, forteller sunnmøringen Hilde, som har bosatt seg på et småbruk i Hobøl. Drømmen er å starte egen møbeltapetsererbedrift på låven.

– Jeg har et svennebrev i kjole og drakt og likte best å sy da jeg startet her, mens jeg nå liker mest den tradisjonelle biten med snøring og modellering. Mengdetrening er viktig, og det tar tid å få det inn i fingrene. Vi har prøvd veldig mange teknikker, og vi får jobbet veldig selvstendig. Det er ingen som henger over oss, sier Marianne, som er veldig fornøyd med å være ansatt.

Etter å ha sett lærlingene i arbeid spør vi Lene hva som egentlig kreves i møbeltapetsererfaget.

SE LØSNINGER

– *Hvem eigner seg best som møbeltapetserer?*

– Man må være glad i søm og håndarbeid, ikke være redd for å bli møkkete og klare en fysisk tung jobb. Tålmodig og interessert må man også være, man må være nøyaktig og kunne stilhistorie. Og så må man være løsningsorientert, for det dukker stadig opp nye problemer man tidligere ikke har støtt på. Og man må like fine ting. Som møbeltapet- →

MODELLØR: I mange år jobbet Marianne Stenersen blant annet som modellør og designassistent for Helly Hansen, før hun startet hos Lene Bergstrøm for fire år siden. I dag er hun også lærling i bedriften.

KREATIV: Lene Bergstrøm har aldri mistet fascinasjonen for møbeltapetsering. – Jeg føler at jeg kan være kreativ i jobben min, sier hun.

serer kan man spesialisere seg på bransjer som for eksempel båt, restauranter og hytter, og noen driver bare med kunstverk, forklarer Lene, som føler at hun kan være veldig kreativ i jobben sin. Hun er også hele tiden aktiv på sosiale medier og skaffer seg nye kunder her.

– *Er det lett å skaffe seg jobber?*

– Vi har nok å gjøre, og det er ikke noe problem å skaffe kunder. Vi har blitt veldig allsidige og har hatt veldig mange ulike jobber. Det er mange som ønsker å trekke om møbler som har affeksjonsverdi. Kundene er heller ikke opptatt av pris. Akkurat nå har vi et stort oppdrag for Nationaltheatret, det har vi jobbet med siden juni i fjor, og det er stor stas. Det samme er oppdraget for Semb hovedgård i Horten; de ville ha fikset alle møblene. Det er et veldig stort prosjekt med masse ulike og dyre stoffer. Denne jobben fikk vi takket være et tips fra en interiørdesigner, en yrkesgruppe jeg samarbeider mye med.

At en så liten bedrift har fire lærlinger, vekker også oppmerksomhet i fagmiljøet.

SKAPENDE YRKE

– Jeg er imponert over at Lene Bergstrøm i kraft av å ha en mikrobedrift med alt ansvar selv, makter å ha flere lærlinger samtidig. Hun er også flink til å bruke sosiale medier for markedsføring av bedriften og faget, sier rådgiver Inger Smedsrud i Norsk håndverksinstitutt, som arbeider med å dokumentere, bevare og fremme tradisjonelt håndverk. Smedsrud mener at

møbeltapetsereryrket passer for personer som er opptatt av form og farge, og som er nøyaktige og tålmodige.

– Unge som er opptatt av å arbeide praktisk i et skapende yrke, kan vurdere møbeltapetsering. Siden mange må etablere eget verksted for å drive i bransjen, bør vedkommende også trives med å være selvstendig næringsdrivende med ansvar for alt det innebærer.

– *Hvor er jobbene?*

– Møbeltapetserere kan arbeide i møbelbransjen med produksjon av nye møbler eller i egen bedrift med hovedsakelig omtrekking av møbler. Når det gjelder omtrekking, må utøveren gjerne veilede kunden om valg av stoff og andre materialer, sier Smedsrud og legger til at møbeltapetsering også kan være et bidrag til det grønne skiftet.

– Det er bærekraftig å gi møbler et forlenget liv. Er det snakk om gamle kvalitetsmøbler, kan vi også snakke om ivaretagelse av kulturarv.

Ifølge Smedsrud er det flere som ønsker å lære seg møbeltapetsering enn det er tilgjengelige lærebedrifter/læreplasser.

– Møbeltapetsering er kanskje ikke superpopulært blant de helt unge, men har en større interesse hos unge voksne og voksne som vil skifte yrke. Det er noen få nye lærekontrakter i faget hvert år, og det avlegges minst én svenneprøve årlig, så vi kan si at det er et lavt, men jevnt tilslag.

Tilbake i verkstedet fortsetter Lene på en gammel sofa som trenger nytt trekk.

Lene driver og trekker ut stifter fra en

gammel sofa. Til daglig står den røde sofaen i en bar i Oslo, men nå trenger den sårt en omtrekking. Rutinerte hender trekker ut stift etter stift, og snart skal sofaen få et nytt liv.

Den kommer til å bli helt som ny. Lene er ikke alene. I lokalet hun eier i Moss sentrum, er det hektisk aktivitet, selv på en fredag ettermiddag. Det er mye å gjøre.

STARTET SOM SNEKKER

Det var ikke gitt at Lene Bergstrøm (44) skulle bli møbeltapetserer. Det startet med snekkerlinja på videregående i Bindal i Trøndelag, hvor hun vokste opp. Men det funket ikke helt. Hun syntes det ble altfor kjedelig å bare drive på med furu som det eneste materialet. Hun satte kursen sørover.

– Jeg begynte å jobbe i restaurantbransjen, samtidig som jeg tok interiørdesign. Den gang visste jeg ikke at møbeltapetsering var et eget yrke. Men så møtte jeg ei dame som holdt på med det, og da skjønte jeg fort at dette ville jeg også gjøre. Dermed fikk jeg en lærlingeplass hos henne i 2004, og fem år etterpå startet jeg for meg selv. Siden har jeg holdt på med dette, smiler Lene, som innrømmer at hun rett og slett ble hektet. Det handler om å lage noe pent av noe som i utgangspunktet har blitt gammelt og slitt, forklarer hun. Og fascinasjonen har hun bevart, og hun føler at hun aldri blir helt utlært.

– Jeg får stadig inn nye møbler og nye stoffer, så jeg lærer noe hele tiden. ●

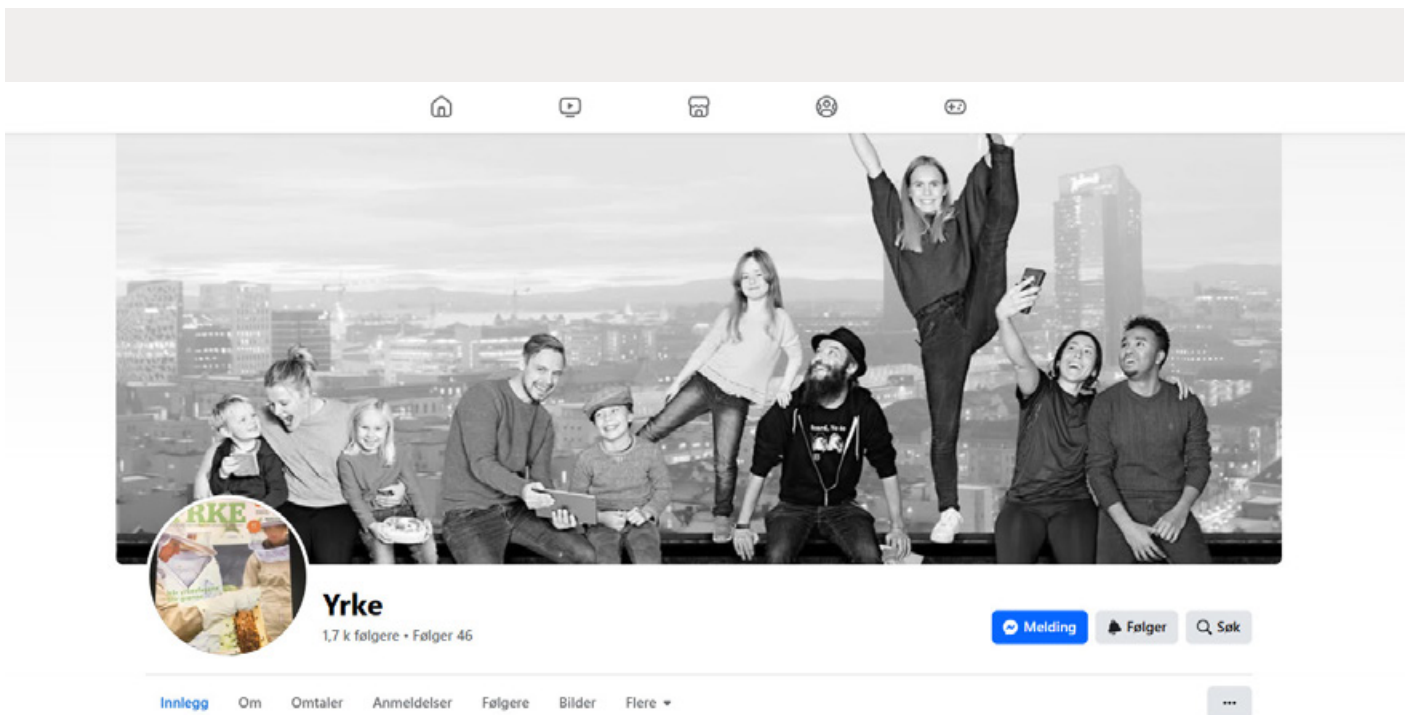
Les Yrke på Utdanningsnytt

utdanningsnytt.no/yrke

Foto: Adobe Stock

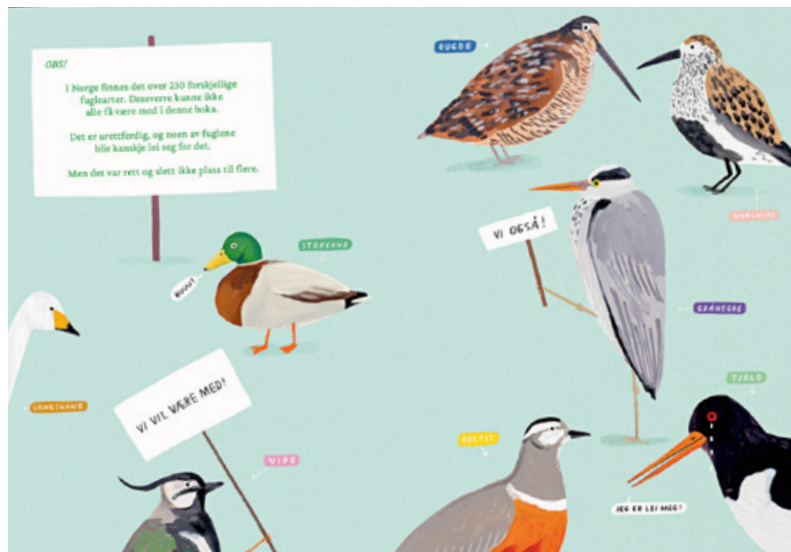

Bli med og følg oss du også!
@facebook.com/tidsskriftetyrke

HARDE PAKKER Husker du spenningen før julaften? Da du kunne kjenne på pakkene under juletreet? Noen var myke, andre ubestemmelige. Og noen igjen så og kjentes ut som akkurat det de var: en bok. Hvor mange bøker ligger det under ditt tre i år?

Nominert til Brage-prisen

«Fugler du kan ha møtt» ble i år nominert til Brageprisen i kategorien sakprosa for barn og unge.

Om boka skriver juryen: «Fugler du kan ha møtt er et fargerikt, omfattende og imponerende oppslagsverk som tar leserne med på en fantastisk reise gjennom Norges rike fugleliv. Med flotte illustrasjoner og lettfattelig tekst fanger boken barnas nysgjerrighet og gir dem samtidig en dypere forståelse for fugler og naturen rundt oss. Fugler du kan ha møtt er en feiring av naturen, og utmerker seg ved sin evne til å inspirere og glede de yngste leserne.»

Det er fagskoleutdannede Marianne Gretteberg Engedal som har skrevet boka, som kombinerer kunstnerisk uttrykk, kunnskap og fortellerglede. Forlaget Aschehoug kaller den et praktfullt og lærerikt oppslagsverk om norsk fugleliv.

Boka gir et utfyllende bilde av alle fugleslag – hva spiser fuglen, hvordan ser den ut, og hva skiller de forskjellige fuglene fra hverandre?

Var du klar over at fossekallen bruker vingene til å svømme under vann, på jakt etter småfisk og krepsedyr? Det er du i hvert fall etter at du har lest boka.

Selv om «Fugler du kan ha møtt» er skrevet med tanke på barn og unge, kan den leses av alle aldersgrupper.

Marianne Gretteberg Engedal, også kjent under kunstnernavnet Skinkeape, er forfatter og illustratør. Hun er utdannet ved Kunsthøgskolen i Bergen og ved Norges kreative fagskole (NKF) i Trondheim.

Dette er hennes første sakprosa-bok.

Marianne Gretteberg Engedal
FUGLER DU KAN HA MØTT
Aschehoug

Birgitte Nordhaug
DEN LILLE KOKEBOKA
Aschehoug

Fra Instagram til bokutgivelse

«Den lille kokeboka» gir blant annet oppskrifter kjent fra Instagram-kontoen med akkurat samme navn.

Kontoen @Denlillekokeboka drives av Birgitte Nordhaug, født i 1995.

Selv er hun markedsfører av yrke, men også en ivrig hobbykokk. Og etter at hun hadde fått barn, opprettet hun i 2022 Instagram-kontoen som ble starten på hennes mateventyr.

– At så mange skulle bli interessert i matlagingen til en hobbykokk fra Lørenskog, er noe jeg aldri kunne turt å drømme om, har hun sagt til avisen Romerikes Blad.

Hun har også fortalt at hun startet kontoen for å nå familie og venner, men nå er hun oppe i over 100 000 følgere.

Nå gir Aschehoug forlag ut oppskriftene mellom to tykke permer, og lover at det er flere nye oppskrifter i boka i tillegg til de som allerede finnes på Instagram-kontoen.

Den lille kokeboka byr på oppskrifter i sju kategorier, wraps, taco, pasta, pizza, småretter, søtt og drinker.

Dessuten gir Birgitte Nordhaug tips til innkjøp, til beregninger av porsjoner og smarte ingredienser, og selvsagt bys det på bilder.

Bildene er informative – nærmest steg for steg – for eksempel om hvordan du kan pakke inn en parmawrap og putte i brødristeren, eller lage pizza som små pøsepakker.

Oppskriftene spenner over et vidt spekter, men har det til felles at rettene er fotografi-vennlige.

For eksempel byr matinfluenseren på «hvordan lage gratinerte poteter i mufinsform», eller «slik tilbereder du drinken frossen mojito», eller oppskriften på spicy mozzarella-pasta.

Kokeboka er Birgitte Nordhaugs første bok.

“Med denne boken ønsker jeg å inspirere og lære bort hvordan du lager ordentlig hjemmelaget mat.

Liv Emma Thorsen
I ALLE VINDUER
Potteplantenes
kulturhistorie i Norge
Forlaget Press

Potteplantene i alle vinduer

■ For litt under 250 år siden begynte de første nordmennene å ta med seg planter inn som de dyrket i vinduskarmen. Det ble til det vi nå kjenner som potteplanter.

I boka «I alle vinduer – Potteplantenes kulturhistorie i Norge» byr Liv Emma Thorsen på en fascinerende historie om potteplantenes inntog.

Skikken med planter i vinduskarmen startet hos overklassen, men spredte seg til resten av befolkningen.

Bare hundre år senere var potteplanter blitt et selvfølgelig innslag i norske stuer og et symbol på et godt og velordnet hjem.

Thorsen viser hvordan mange av våre kjære stueplanter er direkte produkter av kolonialiseringen, hentet fra fjerne strøk og tilpasset nye livsvilkår innendørs – med krav til varme, næring og rikelig lys. Gjennom disse plantene tegner hun et rikt bilde av endringer i ideologi, arkitektur, økonomi og dagligliv. Resultatet er en original og tankevekkende kulturhistorie der potteplantene får rollen som levende vitner til moderniseringen av Norge.

Liv Emma Thorsen er etnolog og professor emerita ved Institutt for kulturstudier og orientalske språk ved Universitetet i Oslo. Som forsker har hun vært banebrytende når det gjelder det kulturhistoriske studiet av dyr, i dag et raskt voksende forskningsfelt internasjonalt. Boka er ute på Forlaget Press.

Terje Tjelle
VARME OG FARGERIKE VOTTER
PÅ TJUKKE PINNER
Aschehoug

Votter på tykke pinner

■ Votter skal være varme i en kald vintertid. Terje Tjelle sammen med fotograf Sara Johannessen Meek foreslår at vi strikker dem selv.

I boka «Varme og fargerike vatter på tykke pinner» deler han oppskrifter på tradisjonsrike vatter. Fargene som foreslås, er imidlertid av det mer utradisjonelle slaget.

Særlig opptatt er han av selbuvotten: «De siste 15 årene har jeg fått reise rundt og fortelle om Selbuvotten, en mønstertradisjon jeg er veldig glad i. Man kan vel nesten kalle det en fetisj», skriver han på sin hjemmeside.

Terje Tjelle har vært strikker i en mannsalder. Han vokste opp ved Isfjorden i Rauma, gikk to år på husflidsskole med vev og strikking som fag, arbeidet to tiår i skoleverket og har i over 20 år deltatt på strikkemesser og holdt foredrag om strikkehåndverket.

Jan Henrik Syversen
FLÅKLØP KOKEBOK – FAMILIEMAT
FRA ALVDAL, ROMA OG OMEGN
Cappelen Damm

Fra Aukrusts rike til Italia

■ Jan Henrik Syversen, kjent som Gladkokken, er ute med ny bok. Denne gangen basert på Kjell Aukrusts rike.

Ifølge forlaget, Cappelen Damm, er boka en gastronomisk odysse som starter jordnært i Alvdal og ender i La Bella Italia.

Det er Jan Henrik Syversen som står for både oppskriftene og bildene i boka. Illustrasjonene er selvfølgelig hentet fra mesterens univers og signert Kjell Aukrust.

Boka har fått tittelen «Flåkløp kokebok – Familiemat fra Alvdal, Roma og omegn».

Utgivelsen knyttes til at det i år er 50 år siden filmen «Flåkløp Grand Prix» kom ut. Filmen er Norges mest sette kinofilm gjennom tidende.

– Kjell Aukrust var en sann livsnyter som elsket å spise god mat fremfor å lage den selv. Derfor er Flåkløp kokebok litt spøkefullt sagt en bok Kjell selv kunne hatt bruk for, sier sjefredaktør for merkevarer i Cappelen Damm, Sara Rudeng.

Boka starter i Alvdal og ender i Italia, et land Kjell Aukrust reiste mye til.

– Jeg elsker tradisjonell og god mat enten det er fra Norge eller Italia. Det viktigste for meg er at de som bruker mine oppskrifter lykkes. Alle oppskriftene er godt utprøvd og ganske enkle å lage, slik at boken passer både den mer viderekomne og den glade amatører hjemme. Med denne boken ønsker jeg å inspirere og lære bort hvordan du lager ordentlig hjemmelaget mat, sier Jan Henrik Syversen om boka.

På Eidsvoll satser de friskt: Helseopplæring ved hjelp av ny teknologi

Helse- og oppvekstfag på Eidsvoll satser på å gi elevene mest mulig virkelighetsnær opplæring.

TEKST MERETE SILLESEN BILDER MARIANNE OTTERDAHL-JENSEN

Sammen med leverandører og Eidsvoll kommune tar helse- og oppvekstfag på Eidsvoll videregående skole i bruk ny teknologi og nytt utstyr.

Hensikten er å gi elevene praksis i rom og med utstyr som etterligner det de vil møte i virkeligheten.

– Når elevene allerede på skolen blir trent i de siste teknologiske løsningene og hjelpemidlene, vil de være bedre kvalifisert når de skal ut i praksis, som lærlinger og som arbeidstakere, sier Ronny Matsson.

Han er lærer i yrkesforberedende team og mener skolen må jobbe fremtidsrettet og innovativt. Det skjer mye på teknologifronten, og skolen er nødt til å henge med, understreker han.

På den måten kan de utdanne morgendagens helsepersonell, ikke gårsdagens.

GULL FOR ELEVENE

Eidsvoll videregående skole har, sammen med leverandører – med Hepro som hovedaktør – bygd opp egne rom med teknologisk utstyr og hjelpemidler. Disse rommene skal brukes i undervisning, men er også tenkt som en møteplass for samarbeid utenom skoletiden.

Skolen har 100 elever i helse- og oppvekstfaget, fordelt på seks klasser. Det er omtrent tre gutter i hver klasse.

– Jeg kjenner ikke til slikt samarbeid på andre skoler, men tenker det kan være aktuelt mange steder, sier Ronny Matsson.

– Elevene i helse- og oppvekstfag har praksisperioder både på vg1 og i stor grad på vg2. Jo mer de kan, desto større utbytte får de av praksisperiodene. For å få til tidlig rekruttering må skolen mer på banen.

Inger-Lise Hansen Grønland er velferds-teknologikordinator i Eidsvoll kommune og ønsker prosjektet varmt velkommen. Kommunen tilbyr helhetlige tjenester for sine cirka 28 000 innbyggere, og rekruttering av kvalifisert helsepersonell er en velkjent utfordring.

– For oss er det gull verdt at elevene kjenner til det siste innen teknologien. Vi ser for oss at de vil føle seg tryggere på hjelpemidler og teknologiske løsninger, og at de blir en ressurs på arbeidsplassen. Dessuten synes mange elever det er gøy å bruke det de har lært, på en ekte arbeidsplass, sier Grønland.

TEKNOLOGI: Ronny Matsson, Inger-Lise Hansen Grønland og Håkon Behn i et av de tre rommene som er gjort i stand som nye teknologirom på Eidsvoll.

“Når elevene allerede på skolen blir trent i de siste teknologiske løsningene og hjelpemidlene, vil de være bedre kvalifisert når de skal ut i praksis, som lærlinger og som arbeidstakere.

LÆRER RONNY MATSSON

HJELP: Ronja Aleksandra Korvanen viser noen av hjelpemidlene på badet.

HEV OG SENK: Kjøkkenbenken kan enkelt heves ved å trykke på en knapp, slik at det kan bli plass til en rullestol under, viser Ronja. Det finnes også annen hensiktsmessig teknologi på kjøkkenet.

ØVER: Et av soverommene elevene øver på.

– Dagens ungdom er vant til teknologiske verktøy, og jeg er imponert over hvor fort de blir gode i bruk av teknologi. Det kan vi blant annet takke skolen for.

JOBBE ANNERLEDES

Håkon Behn representerer Hepro AS, som leverer teknologiske løsninger til kommuner over hele landet. Samarbeidet med Eidsvoll videregående skole startet for tre år siden, på initiativ fra Ronny Matsson.

– Mange synes teknologi er spennende, og noe de kanskje ikke forbinder med helsefag. Men utviklingen har vært rivende. Vi ser nye måter å ivareta omsorgsbehovet på, sier Behn og fortsetter:

– Teknologiske hjelpemidler skal ikke erstatte den varme hånden, men komme i tillegg som støtteverktøy.

Han peker på betydningen av å bruke helsearbeidere der de trengs. For eksempel kan digital overvåking redusere behovet for hyppige rombesøk og gi pasientene bedre nattero ved at de slipper å bli vekket av at døren til rommet åpnes flere ganger i løpet av natten.

– Samspill og kompetanse gjør at man kan jobbe annerledes, og nye stillinger skapes i helsesektoren. En stilling som teknologiansvarlig kan for eksempel gjøre faget mer attraktivt for gutter.

Matsson legger til at det handler om å endre kultur.

– Det nytter ikke å prakke på noen teknologi som er så komplisert at den havner i skuffen og jobben gjøres på gamlemåten, sier han.

– For den oppvoksende generasjonen er teknologi en del av hverdagen, og her må skolen ta sitt ansvar og bygge broer til arbeidsplassene og deres teknologi.

STOR INTERESSE

Matsson har besøkt flere messer og satt seg inn i teknologiske hjelpemidler, men er klar på at elevene lærer mer av leverandørene, som kjenner produktene i detalj.

– Jeg håper vi kan få til to slike samarbeidsdager i året – den første tidlig i skoleåret. Slik kan vi fange elevenes interesse tidlig på vg1, noe som sannsynligvis vil øke motivasjonen, sier han.

Elevene hadde ulike roller da over 50 ansatte fra kommunen og flere leverandører besøkte skolen på den første samarbeidsdagen mellom partene.

Både Matsson, Behn og Grønland understreker at teknologi i helsesektoren er et brennhett tema. Flere elever møtte igjen personer de tidligere hadde jobbet med i praksis, og slike arrangementer gir viktig nettverksbygging.

– Det var god stemning hele veien, og elevene gjorde alt fra å lage mat til å vise de besøkende rundt. Jeg fikk nesten gåsehud av å oppleve elevenes engasjement, sier Behn.

– Dette viser at vi er på rett vei inn i fremtidens helseyrker. Elevene blir lært opp i det som kommer, og vi kvalitetssikrer dem for yrkeslivet. Dette er særlig viktig med tanke på eldrebølgen. Vi må rekruttere helsearbeidere med kunnskap om den nyeste teknologien. Det kan gjøre hverdagen enklere for både pasienter, pårørende og ansatte, avslutter Matsson. ●

“ For den oppvoksende generasjonen er teknologi en del av hverdagen, og her må skolen ta sitt ansvar og bygge broer til arbeidsplassene og deres teknologi.

En podkast fra
UTDANNINGSNYTT

Sjekk ut vår
nye podkastside,
og hør på podkastene
– helt gratis!

UKAST TEMA

Tar opp spørsmål og temaer fra klasserom og barnehage. Her får du tips og kan lære noe nytt.

UKAST DOKUMENTAR

Fortellinger fra virkeligheten i skole og barnehage, om mennesker og hendelser som har satt spor.

UKAST LÆRERLIV

Lærere deler sine beste og verste erfaringer fra klasserom og barnehager. Her får du en smak av lærerlivet!

MARIA NICOLAYSEN

TIDLIGERE YRKESFAGLÆERERSTUDENT VED OSLOMET,
ADJUNKT V/ NORD-GUDBRANDSDAL VIDAREGÅANDE SKULE

Fra QR-meny til KI: Hva krever fremtidens mat- og serveringsbransje av yrkesfagene?

Yrkesopplæringen spiller en avgjørende rolle i å forberede fremtidens arbeidstakere på et arbeidsliv som er i rask endring. For å sikre at yrkesutdanningen forblir relevant, er det nødvendig å forstå en bransje preget av teknologiske fremskritt, globalisering og behov for bærekraft.

ILLUSTRASJON ØIVIND HOVLAND

Hvilke trender påvirker arbeidsmarkedet, hva slags kompetanse vil være avgjørende, og hvordan må utdanningen utvikles for å imøtekomme morgendagens behov?

UTVIKLINGEN GIR NYE KRAV

Digitalisering og automatisering har lenge vært sentrale drivkrefter i arbeidslivet, og denne utviklingen akselererer stadig. Kunstig intelligens, robotisering og data-drevet beslutningstaking endrer hvordan oppgaver utføres, og stiller nye krav til arbeidstakernes ferdigheter. Samtidig blir bærekraft og miljøhensyn stadig viktigere.

Arbeidsmarkedet krever nå yrkesutøvere som har kunnskap om energieffektive løsninger og metoder for å redusere klimafotavtrykk. En annen vesentlig trend er økt tverrfaglighet og fleksibilitet. Dagens arbeidstakere må kunne samarbeide på →

«Arbeidsmarkedet krever nå yrkesutøvere som har kunnskap om energieffektive løsninger og metoder for å redusere klimafotavtrykk.»

«Ved å integrere digitalisering, bærekraft og tverrfaglig kompetanse i utdanningen kan vi sikre at nye generasjoner arbeidstakere er rustet for morgendagens utfordringer.»

tvers av fagfelt, tilegne seg ny kompetanse raskt og tilpasse seg skiftende arbeidsoppgaver i takt med teknologisk og økonomisk utvikling.

DIGITALISERING OG KUNSTIG INTELLIGENS

Mat- og serveringsbransjen gjennomgår store endringer som følge av digital innovasjon, en trend som både skaper muligheter og utfordringer for aktørene i markedet. Automatisering og effektivisering står sentralt i denne utviklingen, hvor digitale systemer optimaliserer arbeidsprosesser, forbedrer lagerstyring og reduserer matsvinn. Elektroniske bestillingsløsninger, selvbetjeningskiosker og KI-baserte administrasjonssystemer effektiviserer driften, samtidig som de gir bedre kundeopplevelser.

En annen fremtredende trend er bruken av digitale menyer og QR-koder, som særlig har økt i popularitet etter pandemien. Disse løsningene gir restauranter fleksibilitet i menyoppdateringer og reduserer fysisk kontakt mellom ansatte og kunder.

SKYKJØKKEN

Parallelt med dette har online-bestillinger og leveringsplattformer som Wolt og Foodora vokst betydelig, noe som har ført til fremveksten av «cloud kitchens» – restauranter uten fysiske serveringslokaler, kun drevet gjennom digitale bestillingssystemer.

Sosiale medier har blitt et essensielt verktøy for markedsføring i bransjen, der plattformer som Instagram og TikTok brukes for å skape engasjement og styrke merkevarebygging. Samtidig spiller kunstig

intelligens en stadig større rolle i personalisering av kundeopplevelser, blant annet ved å gi skreddersydde anbefalinger basert på tidligere bestillinger. KI brukes også til lagerstyring, personalplanlegging og analyse av mattrender.

Virtuell virkelighet (VR) og utvidet virkelighet (AR) åpner for nye måter å tilby matopplevelser på, for eksempel gjennom interaktive kokkekurs eller virtuelle omvisninger på restauranter. Samtidig har digitale løsninger gjort det enklere å spore råvarenes opprinnelse, noe som gir økt transparens og bærekraft i verdikjeden.

DET PERSONLIGE KAN BLI BORTE

Digitale verktøy har også revolusjonert opplæring og kompetanseutvikling i bransjen. Ansatte kan nå ta kurs online for å holde seg oppdatert på nye trender og krav. I tillegg gjør digitale tilbakemeldingssystemer det lettere for restauranter å samle kunde- og tilbakemeldinger og tilpasse tjenestene sine basert på reelle tilbakemeldinger.

Til tross for de mange fordelene ved digitalisering advarer eksperter som Arne Brimi om at økt teknologi i bransjen kan føre til tap av personlig interaksjon. Han understreker at menneskelig kommunikasjon fortsatt er essensielt for kundeopplevelsen, noe som støttes av nyere forskning.

Sammenkoblingen mellom digital innovasjon og konseptutvikling er tydelig i bransjen. Automatiserte restauranter eksisterer allerede, og trenden fortsetter å forme både arbeidsprosesser og forbrukernes forventninger. Selv om offentlig sektor ikke vil adoptere fullautomatiserte løsninger i like stor grad, vil digitaliseringen påvirke områder som mattrygghet, ernæring og hygiene.

Fremtidens mat- og serveringsbransje vil være preget av en balanse mellom teknologiske fremskritt og bevaring av det menneskelige aspektet i kundeservice. Digital innovasjon vil utvilsomt fortsette å forme bransjen, men det er avgjørende å sikre at teknologi brukes som et supplement til snarere enn en erstatning for personlig interaksjon.

BEHOV FOR ETTERUTDANNING

For å lykkes i et arbeidsliv i stadig endring må yrkesutdanningen legge stor vekt på utvikling av digitale ferdigheter. Kunnskap om dataanalyse, programmering og cybersikkerhet er ikke lenger forbeholdt spesialister, men blir stadig mer relevant for et bredt spekter av yrker. I tillegg til teknisk kompetanse etterspør arbeidsmarkedet i økende grad sterke sosiale ferdigheter, som kommunikasjons- og samarbeidsevner. Evnen til å jobbe effektivt i team, løse komplekse problemer og tilpasse seg ulike arbeidsmiljøer er avgjørende. Bærekraftskompetanse har også blitt en essensiell ferdighet. Arbeidsgivere ser etter fagfolk med innsikt i miljøvennlige produksjonsmetoder, sirkulærøkonomi og etiske standarder. Videre må yrkesfaglige arbeidstakere forstå betydningen av livslang læring. Etter- og videreutdanning vil være en nødvendighet for å holde seg konkurransedyktig i arbeidsmarkedet.

For å sikre en relevant og moderne yrkesopplæring må det satses på tett samarbeid mellom skole og arbeidsliv. Bedrifter spiller en viktig rolle i å gi elever praktisk erfaring gjennom læreplasser, praksisordninger og partnerskap med utdanningsinstitusjoner. Dette sikrer at kompetansen

som tilegnes i utdanningen, er i samsvar med faktiske behov i arbeidslivet.

MODULBASERT OPPLÆRING

Modulbasert læring kan være en effektiv tilnærming for å gi elevene fleksibilitet i sin kompetanseutvikling. Ved å dele opp utdanningsløpet i mindre enheter kan lærende bygge kompetanse i sitt eget tempo og tilpasse seg arbeidsmarkedets krav på en smidigere måte. Samtidig vil bruk av ny teknologi i undervisningen spille en

stadig større rolle. Virtuell virkelighet (VR) og digitale simuleringsverktøy kan gi mer realistiske læringsopplevelser, og bruk av e-læringsplattformer kan gjøre utdanningen mer tilgjengelig og fleksibel.

Et internasjonalt perspektiv vil også være viktig i utviklingen av yrkesopplæringen. Globaliseringen medfører at norske arbeidstakere i økende grad må forholde seg til internasjonale standarder, samarbeide med kolleger fra ulike kulturer og tilpasse seg globale markeder. Yrkesutdanningen

bør derfor legge til rette for utvekslingsprogrammer og internasjonale samarbeid som gir elevene verdifull erfaring og innsikt i arbeidsmarkedet utenfor Norges grenser.

OPPSUMMERING

Mat- og serveringsbransjen påvirkes sterkt av digital innovasjon. Automatiserte systemer effektiviserer drift, reduserer matsvinn og forbedrer kundeopplevelser. Online-bestillinger, digitale menyer og leveringsplattformer vokser, mens sosiale medier og KI brukes til markedsføring og personalisering. Samtidig er det viktig å bevare den menneskelige interaksjonen i kundeservice.

Fremtidens yrkesopplæring må være fleksibel, dynamisk og i samsvar med arbeidslivets behov. Ved å integrere digitalisering, bærekraft og tverrfaglig kompetanse i utdanningen kan vi sikre at nye generasjoner arbeidstakere er rustet for morgendagens utfordringer. Yrkesopplæringen må kontinuerlig utvikles i tett samarbeid med arbeidslivet for å sikre relevans og kvalitet. Dersom vi lykkes med dette, vil vi kunne bygge et sterkt, innovativt og bærekraftig arbeidsliv som gir muligheter for alle. ●

Bestill abonnement på Yrke

Er du medlem i Utdanningsforbundet kan du velge abonnementene dine på Min side www.udf.no/min-side

Har du spørsmål kan medlemservice kontaktes på e-post medlem@udf.no eller telefon 24 14 20 00.

Er du ikke medlem, men ønsker abonnement kan du sende e-post til abonnement@utdanningsnytt.no

Prisen er 600 kroner per år for 4 utgaver.

utdanningsnytt.no/abonnement

Utgis
i både
papirutgave
og som
e-blad

Kari Kløvstad
FOTOINTERESSERT JOURNALIST
OG SANKER
karkloev@online.no

SLIPP DEN DAGEN SÅ FORT DU KLARER

Grip dagen, tenk positivt og sørg for å være den beste utgaven av deg selv.

Hørt det før?

Vi vil jo gjerne komme oss opp av senga og gjøre så godt vi kan, men er forventningene for store, er det lett å gå på en smell.

Du har kanskje lurt på om du skal stå opp klokka fem for å kopiere dem som forteller at det er slik du kan få mer ut av dagen. Da kan du trene, få det perfekte utseendet på plass og legge ut bilder på sosiale medier mens andre fortsatt ligger og drar seg under dyna.

Og jeg kan jo sitere en 100 år gammel annonse fra et svensk ukeblad, som var en del av utstillingen på museet i Lund denne sommeren:

«Det finnes ikke stygge kvinner. Bare late».

Så som du forstår, er det ikke noe nymotens påfunn at noen mener at det står på innsatsen.

DAG FOR DAG

Se for deg at det ligger en stor samling med dager spredt rundt deg. De ser ut som runde frisbeer i ulike farger og størrelser. Så kommer én seilende mot deg, i akkurat passe fart og høyde, og du griper den fine dagen og gleder deg til det som skal skje videre.

Men det hender, ganske ofte, at alt ikke går som forventet. Du må kanskje strekke deg litt ekstra for å redde deg inn, eller du kan kjenne at underlaget gynger som om du står på en trampoline. Selv om du kaster deg hit og dit, rekker du ikke helt fram, og du mister overblikket. Men dagene fortsetter å komme. Høyt og lavt. Noen har altfor stor fart, andre treffer deg i knehasene, så du nesten knekker sammen. Da kan det være greit å vite at dette ikke er noe mesterskap vi skal vinne, og du blir utslitt hvis du hele tiden skal streve for å for å gripe alt som kommer farende.

På den annen side må vi være litt våkne. For noen dager glitrer, og det er verdt å gripe dem med begge hendene. Andre er så tunge at du må ha hjelp for ikke å miste taket. Det finnes også dager du helst ikke bør ta i, så forsøk å riste

dem av, for de klistrer seg fast som søtt, seigt syltetøy i håret.

HVEM VURDERER?

Det er så populært å si at vi ikke må sammenligne oss med andre. Det som gjelder, er å være den beste utgaven av seg selv. Men hva i all verden betyr det, og hvilke kriterier har vi å forholde oss til? Hvor flink kan jeg være på jobb eller i studiene? Er jeg snill nok? Har jeg kapasitet til å stille opp mer for familien? Kan frisyren og fasongen bli bedre? Og jeg har sikkert en time eller to til, som jeg kan trene.

Dette kan jo fortsette i det uendelige, for ser vi godt nok etter, er det alltid noe som kan bedres.

Så hva om vi snur det hele opp ned og spør: Når er du

Noen dager glitrer, og det er verdt å gripe dem med begge hendene. Andre er så tunge at du må ha hjelp for ikke å miste taket.

den verste utgaven av deg selv? Så kan vi justere litt i riktig retning, og bli oppmerksomme på hvor det svikter totalt. Det er mulig å hilse pent på kolleger selv om du ikke rakk bussen i plaskregnet, og gå en rask tur selv om du synes du burde ha vært to timer på

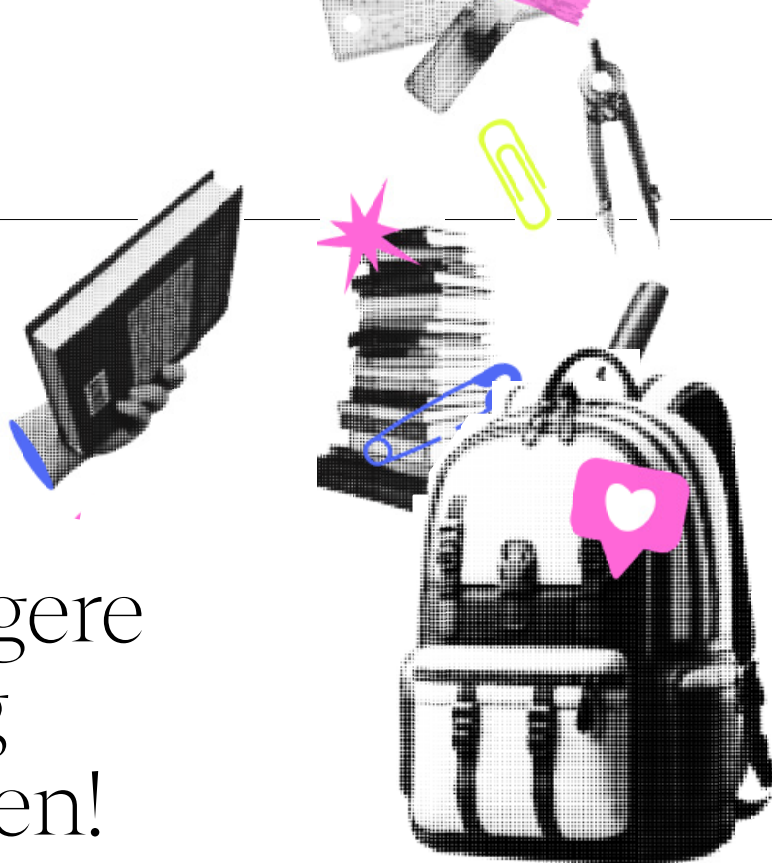
et treningssenter. Enkelte bør også øve på å skru ned volumet på kjeftsmelleknappen. Hilsen ei som ikke alltid syntes det var enkelt å ha en fjortis i huset.

Ofte er det små justeringer som skal til for at du skal kjenne deg litt bedre.

Jeg har lyst til å avslutte med noen visdomsord i andre enden av skalaen enn grip dagen, og siterer Alf Prøysen:

«Du skal få en dag i måra, som rein og ubrukt står, med blanke ark og fargestifter tell. Da kæn du rætte oppatt alle feil i frå i går, og da får du det så godt i måra kveld. Men hvis du itte greie det, og ælt er like trist, så skal du høre suset over furua som sist. Du skal få en dag i måra.»

Følg med. For det er mange dager som er brukbare også. ●

Nå er det viktigere enn noen gang å satse på skolen!

Tidligere i år gikk statsforvalteren i Rogaland, Bent Høie, ut i media og sa at kommunene allerede nå må begynne å flytte midler fra skole og barnehage over til eldreomsorg og helsetjenester. Dette begrunnet han med at de demografiske endringene, altså eldrebølgen, nå hadde startet. «Ber Kommune-Norge ta fra barn og unge – og gi til eldre og syke» var den dramatiske overskriften i Stavanger Aftenblad. Det var nok flere enn meg som satte kaffen i halsen. Vi har også hørt historier om det såkalte KS Konsulent som reiser rundt i Kommune-Norge og sprer det samme budskapet til byråkrater, lokalpolitikere og kommuneøkonomer.

Og ja, det *blir* flere eldre i forhold til hvor mange som står i arbeid. Men ifølge SSB topper eldrebølgen seg først etter 2050. Det betyr at de som nå går i barnehage og skole, er de som skal betale skatt og ta vare på de eldre når det topper seg. Da er det ekstra viktig å sørge for at de får det beste utgangspunktet for deltakelse i arbeidslivet. Det får de ikke med drastiske kutt i utdanningssektoren. Og det *blir* faktisk ikke færre barn og unge i Norge, selv om det blir flere eldre. Det kan nesten se ut som om politikerne, byråkratene og økonomene har glemt dette.

Dette er ikke et særnorsk problem. De samme demografiutfordringene kan vi se i hele Europa. For å avhjelpe denne utviklingen har EU i 2025 lansert en overordnet strategi for å styrke Europas konkurransekraft, som de har kalt The Union of Skills. Strategien har som mål å styrke befolkningens kompetanse, skape mer konkurransedyktige bedrifter og i større grad legge til rette for gjensidig anerkjennelse av kompetanse og kvalifikasjoner i Europa. Tiltakene skal styrke grunnleggende ferdigheter for

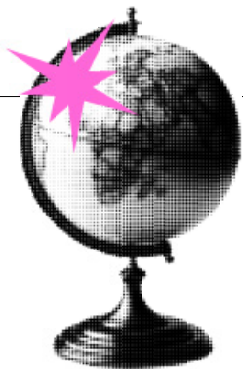
framtidens arbeids- og samfunnsliv, bygge kompetanse for en digital og grønn framtid, sørge for fri bevegelse av kunnskap og utdanning og tiltrekke talenter til Europa og utvikle og beholde dem. Strategien skal også legge til rette for et tettere samarbeid om yrkesutdanninger over landegrensene.

Som en viktig del av det å sikre EU-landene den nødvendige kompetansen framover, ble Herning-erklæringen vedtatt 12. september i år. Denne omhandler primært fag- og yrkesopplæringen og forplikter landene til å styrke fagopplæringens status, kvalitet og attraktivitet for å få flere unge til å velge yrkesfag og sikre at opplæringen svarer med arbeidslivets behov. Norge har også signert erklæringen, og mange av tiltakene som er beskrevet i denne, kan man kjenne igjen i norsk utdanningspolitikk.

Ett av dem er å videreutvikle høyere yrkesfaglig utdanning på nivå 5–8 for å dekke behovet for avanserte ferdigheter og sikre likeverdig anerkjennelse med allmennutdanning og akademiske kvalifikasjoner. Dette finner vi igjen i Fagskolemeldingen, som kom i mars i år.

Et annet eksempel er opprettelsen av Nasjonalt senter for yrkesfag, som ble offisielt åpnet 20. august i år. For 2026 har regjeringen foreslått mer midler enn det som opprinnelig var forespeilet da senteret ble vedtatt opprettet. Så det er tydelig at regjeringen vil satse på yrkesfagene, og dette er jo også helt i tråd med det som skjer på området internasjonalt.

Men samtidig som regjeringen sender ut denne typen signaler gjennom statsbudsjettet, ser det ikke ut til at fylkeskommunenes økonomi blir særlig forbedret. Vi har vært gjennom et år med nedlegging av tilbud og skoler,

“**For det kommer til å bli mangel på arbeidskraft, det er det ingen tvil om. Nettopp derfor er det ekstra viktig å få flest mulig ut i arbeidslivet med den nødvendige kompetansen.**

kutt i YFF og organisering av yrkesfagelever i større klasser. Det hjelper lite å opprette et nasjonalt senter dersom ikke fylkeskommunene har råd til å gi elevene et forsvarlig tilbud.

For å se på de kommende demografiske utfordringene satte regjeringen tidligere i år ned kommune-kommisjonen. Oppdraget er å foreslå endringer i statens styring av kommunesektoren som legger til rette for god ressursbruk, fleksibel bruk av personell og effektiv oppgaveløsning i kommunesektoren. Utdanningsforbundets leder, Geir Røssvoll, er oppnevnt som medlem i kommisjonen. De skal levere første delrapport allerede før jul.

For det kommer til å bli mangel på arbeidskraft, det er det ingen tvil om. Nettopp derfor er det ekstra viktig å få flest mulig ut i arbeidslivet med den nødvendige kompetansen. Vi har som samfunn ikke råd til at enda flere havner utenfor arbeidslivet. Da må det satses på skole – ikke kuttes! ●

Ingeborg Lovise Tyse

LEDER YRKESFAGLIG FORUM
ingeborg.lovise.tyse@utdanningsforbundet.no

Tips oss

Er det spennende temaer innen yrkesfagopplæringen eller andre interessante saker på din skole vi bør skrive om?

Tips oss gjerne på e-post:
yrke@utdanningsforbundet.no

Yrke

FRAGLAD OM YRKESOPPLÆRING OG ÅRGANG

Yrke

FRAGLAD OM YRKESOPPLÆRING OG ÅRGANG

Jeg som redaktør garanterer deg som leser ...

... at vi i redaksjonen skal fortsette
å skrive om det som er viktig for deg
– like unikt på mobilen som i bladet!

Wenche Helene Schjønberg
ansvarlig redaktør i Yrke

Foto: Privat.

HVA MENER DU?

Simen Linus Andersen fra Toten tør å velge annerledes i industribygda Raufoss. Han er lærling i salgsfaget i Telenor, og er glad for at han var modig nok til bytte lærlingplass da han opplevde at førstevalget ikke var riktig.

TEKST OG BILDE WENCHE SCHJØNBERG

– Du byttet lærlingplass tidlig i løpet. Hvorfor?

– Jeg begynte som lærling på Clas Ohlson, men der ble jeg stående mye i kassa. Det var ikke det jeg egentlig ville. Derfor bestemte jeg meg for å gjøre noe med det.

– Hvordan gikk du fram da?

– Da tok jeg kontakt med Læringsenteret Innlandet. Så hjalp de meg til å få plass her på Telenor-butikken på Raufoss.

– Hva tenkte du da de foreslo Telenor-butikken?

– Jeg var først litt skeptisk, fordi jeg rett og slett var litt usikker på om telefonsalg var det jeg hadde mest lyst til å holde på med. Men så ga Læringsenteret meg kontaktinfo til han som er daglig leder her, og ba meg ta direkte kontakt. Han svarte med en gang og fulgte opp og sa at han hadde lyst til å ha meg på teamet. Så tok vi en samtale på kafeen på senteret her på Raufoss, og etter noen spørsmål sa han at han hadde fått svar på det han ønsket og ville ha meg med på teamet, og spurte: «Når kan du begynne?» Da bestemte jeg meg for å gi det en sjanse, og svarte: «Så fort som mulig.»

– Hvordan trives du nå?

– Jeg trives veldig godt. Telenor er virkelig en god lære-plass. Det er fryktelig trivelige folk som jobber her – og et kjempetrivelig arbeidsmiljø. Her styrer jeg min egen hverdag – jeg får provisjon av salget, og jeg lærer mye om kundebehandling og hvordan jeg skal snakke med folk. Kundene er også trivelige.

– Når tar du fagprøven?

– Den tar jeg i august neste år. Etter det

SIMEN LINUS ANDERSEN

BOR: Kolbu på Toten i Innlandet

ALDER: 19

LIKER: Å spille piano

SOSIALE MEDIER: Instagram og Snapchat

HØRER PÅ: Spotify – hører på mye forskjellig

blir det kanskje militæret og litt mer utdanning, jeg kunne godt tenke meg å drive med salg på bedriftsnivå eller noe i den dur.

– Er det mye teori under lærlingtiden på kurs på Læringsenteret?

– Ja, jeg lærer en del om salgsstrategier – og jeg ser også på en del videoer på Instagram som har gode tips til salg.

– Vurderte du påbygg etter to år på salg, service og reiseliv?

– Mange tok påbygg, men jeg tenkte det var best å bli lærling først. Påbygg kan jeg alltid ta senere.

“
Her styrer jeg min egen hverdag – jeg får provisjon av salget, og jeg lærer mye om kundebehandling og hvordan jeg skal snakke med folk.

ET FAGLIG LØFT FOR LÆRLINGEN

Bøker og digitale ressurser
som styrker deg i både
teori og praksis.

NÅ FÅR DU
20% RABATT!

BRUK RABATTKODE
1992

Bestill her

